

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

AİLELERİN YILMAZLIK DÜZEYLERİ VE
ÇOCUKLARININ MİZAÇ ÖZELLİKLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşenur GÖNÜLTAŞ

İstanbul
Ağustos-2022

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

AİLELERİN YILMAZLIK DÜZEYLERİ VE
ÇOCUKLARININ MİZAÇ ÖZELLİKLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşenur GÖNÜLTAŞ

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Fatma YAŞAR EKİCİ

İstanbul
Ağustos -2022

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Fatma YAŞAR EKİCİ

Üye Dr. Öğr. Üyesi Besra TAŞ

Üye Dr. Öğr. Üyesi Duygu YALMAN POLATLAR

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Metin TOPRAK

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Ailelerin Yılmazlık Düzeyleri ve Çocuklarının Mizaç Özellikleri Arasındaki İlişki**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Ayşenur GÖNÜLTAŞ

ÖN SÖZ

Araştırmamın her aşamasında benden yardımlarını ve bilgi birikimini esirgemeyerek motivasyonumun artması için bana destek olan değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Fatma YAŞAR EKİCİ'ye saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimimde ve heyecanını taşıdığım her konuda beni yüreklendiren ve varlığı ile desteğini benden hiç esirgemeyen sevgili eşim Furkan GÖNÜLTAŞ'a ve ailelerimize çok teşekkür ederim.

Tezimi yazarken ilk günden son güne kadar, desteğini isterken hiç çekinmediğim kıymetli arkadaşım Esra ŞAHİN'e çok teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde bana kısıtlı zamanlarını ayırıp, benimle birlikte tezimi okuyup, gerekli düzenlemeler için yardımda bulunan sevgili kuzenim Abdullah ÇİÇEKLİ'ye, kıymetli eşi Sueda ÇİÇEKLİ'ye ve değerli arkadaşım Mucip ÖZGÜR'e teşekkür ederim.

Ayşenur GÖNÜLTAŞ
İstanbul-2022

ÖZET

AİLELERİN YILMAZLIK DÜZEYLERİ İLE ÇOCUKLARININ MIZAÇ ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Ayşenur GÖNÜLTAŞ

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Fatma YAŞAR EKİCİ

Ağustos, 2022- 89 Sayfa

Bu araştırmada, ailelerin yılmazlık düzeyleri ile çocuklarının mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu temel amaç çerçevesinde; ailelerin yılmazlık düzeyleri ile çocuklarının mizaç özellikleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı; ailelerin yılmazlık düzeyinin çocukların mizaç özelliklerini anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Bunun yanında, ailelerin yılmazlık düzeylerinin ve çocuklarının mizaç özelliklerinin çeşitli değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmıştır.

İlişkisel tarama modeline uygun olarak düzenlenen araştırmanın örneklemini; 2019-2020 eğitim öğretim döneminde, İstanbul ilinin 6 ilçesinden (Halkalı, Eyüp, Beykoz, Çekmeköy, Sultangazi, Üsküdar) basit seçkisiz örnekleme modeliyle seçilmiş devlet ilkokulu bünyesindeki anasınıfları ve bağımsız anaokulları ile özel okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 4-6 yaş grubu 271 çocuk ve ebeveynleri oluşturmuştur. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları; “Bilgi Formu”, “Aile Yılmazlık Ölçeği” ve “Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği”dir. Araştırmadan elde edilen verilerle ilgili yapılan analizler: “Yüzde-Frekans Analizi, Bağımsız Grup T Testi, Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi, Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi ve Regresyon Analizi”dir.

Araştırma sonucunda; ailelerin çoğunun ‘mücadelecilik ve meydan okuma’ya yönelik yılmazlık özelliğine sahipken, en az sahip olunan yılmazlık özelliğinin ‘kontrol’e yönelik yılmazlık olduğu saptanmıştır. Çocukların çoğu ‘sıcakkanlılık-utangaçlık ve ritmiklik’ mizaç özelliğine sahipken, en az sahip olunan mizaç özelliği ‘tepkisellik’ olarak saptanmıştır. Ailelerin yılmazlık düzeyleri ile çocuklarının mizaç özellikleri arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu; ailelerin yılmazlık düzeyinin çocukların mizaç

özelliklerini anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Ailelerin yılmazlık düzeylerinin cinsiyete, yaşa ve sahip olunan çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı; birliktelik durumlarına, eğitim durumlarına, çalışma durumlarına, yetiştirildikleri ebeveyn tutumlarına ve içinde yetiştikleri coğrafi bölgeye göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Çocukların mizaç özelliklerinin ise cinsiyete ve devam edilen anaokulu türüne göre anlamlı düzeyde farklılaştığı; yaşa, kardeş sayısına ve doğum sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile Yılmazlığı, Mizaç, Okul Öncesi Eğitim

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN FAMILIES' LEVELS OF RESILIENCE AND THE TEMPERAMENT TRAITS OF THEIR CHILDREN

Ayşenur Gönültaş

Master, Guidance and Psychological Counseling

Thesis Advisor: Assist. Prof. Dr. Fatma YASAR EKİCİ

August, 2022 – 89 Pages

This study aimed to examine the relationship between families' levels of resilience and the temperament traits of their children. Within the scope of this main objective, it was investigated whether there was a significant relationship between families' levels of resilience and the temperament traits of their children and whether families' levels of resilience significantly predicted the temperament traits of children. Moreover, it was researched whether families' levels of resilience and the temperament traits of their children differed according to various variables.

The sample of the study, which was planned in accordance with the correlational survey model, consisted of 271 children between the ages of 4-6 studying in nursery classes within state primary schools, in independent kindergartens and in private preschool education institutions, which were selected by the simple random sampling model from 6 districts of Istanbul (Halkalı, Eyüp, Beykoz, Çekmeköy, Sultangazi, and Üsküdar), in the 2019-2020 academic year and their parents. The data collection tools used in the study are the "Information Form," the "Family Resilience Scale," and the "Short Temperament Scale for Children." "Percentage-Frequency Analysis, Independent Samples t-Test, One-Way Analysis of Variance (ANOVA), Pearson's Product-Moment Coefficient Correlation Analysis, and Regression Analysis" are the analyses conducted on the data obtained from the study.

As a result of the study, it was revealed that most of the families had the resilience trait of 'challenge', whereas the least possessed resilience trait was 'control.' While most of the children had the temperament trait of 'approach-withdrawal and rhythmicity,' the least possessed temperament trait was found to be 'reactivity.' It was elucidated that

there was a significant relationship between families' levels of resilience and the temperament traits of their children and that families' levels of resilience significantly predicted the temperament traits of children. It was observed that families' levels of resilience differed significantly according to gender, age, and the number of their children but did not differ significantly according to the status of togetherness, educational status, employment status, parental attitudes they were raised in, and the geographical region they grew up in. The temperament traits of children were found to differ significantly according to gender and the type of kindergarten but did not differ significantly according to age, the number of siblings, and birth order.

Keywords: Family Resilience, Temperament, Pre-school Education

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR.....	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1.Problem	1
1.2. Amaç	2
1.3.Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Sınırlılıklar	3
1.5. Sayıtlar	3
1.6. Tanımlar	4

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR.....	5
2.1.Aile Yılmazlığı.....	5
2.1.1. Walsh’ın Aile Yılmazlık Modeli.....	6
2.1.2.Yılmazlık.....	8
2.1.2.1. Risk Faktörleri	9
2.1.2.2. Koruyucu Faktörler	10

2.1.3. Yılmaz Bireylerin Özellikleri	11
2.1.4. Aile Yılmazlığı İle İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar	11
2.1.5. Aile Yılmazlığı İle İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar	14
2.2. Mizaç Tanımı ve Çocuk Mizaç Özellikleri	15
2.2.1. Kişilik ve Mizaç Kavramları Arasındaki Fark	16
2.2.2. Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Sosyal Gelişim Özellikleri ve Mizaç ..	16
2.2.3. Çocuk Mizacı İle İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar	17
2.2.4. Çocuk Mizacı İle İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar	20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	23
3.1. Araştırmanın Modeli	23
3.2. Evren ve Örneklem	23
3.3. Veri Toplama Araçları	23
3.3.1. Bilgi Formu	23
3.3.2. Aile Yılmazlık Ölçeği	24
3.3.3. Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği	25
3.4. Verilerin Toplanması	26
3.5. Verilerin Çözümlemesi	26

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI	29
4.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	29
4.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	30
4.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular	31
4.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular	33

4.5. Beşinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	41
---	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	45
--	-----------

5.1.Sonuç ve Tartışma.....	45
----------------------------	----

5.2.Öneriler	55
--------------------	----

KAYNAKÇA	57
-----------------------	-----------

EKLER.....	71
-------------------	-----------

ÖZGEÇMİŞ.....	75
----------------------	-----------

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1: Aile Yılmazlık Ölçeği ve Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği Puanlarının Güvenirlik Katsayıları ve Normallik Testi Sonuçları.....	48
Tablo 4.1: Ailelerin Yılmazlık Düzeyleri ve Çocuklarının Mizaç Özelliklerini Gösterir Tablo.....	57
Tablo 4.2: Ailelerin Yılmazlık Düzeyleri İle Çocuklarının Mizaç Özellikleri Arasındaki İlişkiyi Gösterir Pearson Korelasyon Katsayıları Tablosu.....	76
Tablo 4.3: Ailelerin Yılmazlık Düzeylerinin Çocuklarının Sıcakkanlılık-Utangaçlık Düzeyine Etkisini Gösteren Regresyon Analizi.....	77
Tablo 4.4: Ailelerin Yılmazlık Düzeylerinin Çocuklarının Sebatkarlık Düzeyine Etkisini Gösteren Regresyon Analizi.....	81
Tablo 4.5: Ailelerin Yılmazlık Düzeylerinin Çocuklarının Ritmiklik Düzeyine Etkisini Gösteren Regresyon Analizi	83
Tablo 4.6: Ailelerin Yılmazlık Düzeylerinin Çocuklarının Tepkisellik Düzeyine Etkisini Gösteren Regresyon Analizi.....	87
Tablo 4.7: Aile Yılmazlık Ölçeği'nden Alınan Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan t-Testi Sonuçları.....	88
Tablo 4.8: Aile Yılmazlık Ölçeği'nden Alınan Puanların Yaşa Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	90
Tablo 4.9: Aile Yılmazlık Ölçeği'nden Alınan Puanların Birliktelik Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan t-Testi Sonuçları.....	99
Tablo 4.10: Aile Yılmazlık Ölçeği'nden Alınan Puanların Çocuk Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	90

Tablo 4.11: Aile Yılmazlık Ölçeği'nden Alınan Puanların Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	90
Tablo 4.12: Aile Yılmazlık Ölçeği'nden Alınan Puanların Çalışma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan t-Testi Sonuçları.....	99
Tablo 4.13: Aile Yılmazlık Ölçeği'nden Alınan Puanların Ebeveynlerin Kendi Ebeveynlerinin Tutumlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	90
Tablo 4.14: Aile Yılmazlık Ölçeği'nden Alınan Puanların Ebeveynlerin Yetiştığı Coğrafi Bölgeye Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	90
Tablo 4.15: Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği'nden Alınan Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan t-Testi Sonuçları.....	90
Tablo 4.16: Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği'nden Alınan Puanların Çocukların Yaşına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	48
Tablo 4.17: Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği'nden Alınan Puanların Çocukların Kardeş Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	48
Tablo 4.18: Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği'nden Alınan Puanların Çocukların Doğum Sırasına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	48
Tablo 4.19: Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği'nden Alınan Puanların Devam Edilen Anaokulu Türüne Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan t-Testi Sonuçları.....	90

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SPSS	: (Statistic Packets For Social Seciences) Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi
Akt	: Aktaran
ev	: Çeviren
Ed	: Editör
ss	: Sayfa Sayısı
Vd	: Ve Diğerleri
AYÖ	: Aile Yılmazlık Ölçeği
KMÖ	: Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın; problem durumu, amacı ve alt amaçları, sınırlılıkları, sayıltıları, tanımlar ve önemi bölümlerine yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Problemi

Çocuklarla etkileşimi bulunan bütün bireyler, çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişim alanlarında etkiliyken (Kohen, 1989), psikolojik ve sosyal gelişimindeki en önemli faktör ailedir (Arslan, 2010). Ailenin önemli bir parçasını çocuklar oluşturur. Çocuğun ailedeki yerini, aile üyelerinin çocukla olan etkileşimi belirler. İlk yaşam deneyimleri ailede oluşur. Okul öncesi dönem çocuğu, bütünüyle kopya edeceği birine ihtiyaç duyar. Bu özdeşleştirme, aile üyeleri ile gerçekleşebilir ve kişiliğin oluşumu için gereklidir (Yavuzer, 1984: 145-146).

Anne-babanın davranışları ve çocuğun yetiştiği aile ortamı, kişilik gelişimi için önemli görülmektedir (Arslan, 2010). Kişilik, davranışlarımızla gözlemlenebilen duygusal, sosyal ve fiziksel yönlerimizle ilgili önemli ipuçlarıdır (Ewen, 2014). Kişilik, çevresel etkenlerle değişim ve gelişim gösterir (Yazgan İnanç, Bilgin ve Kılıç Atıcı, 2017). Kişilik ile ilgili çalışmalar, insanların eylemlerindeki ve tepkilerindeki farklılıklara cevap aramakta fakat fikir birliğine varılmış bir tanıma rastlanmamaktadır (Sevi, 2009). Kişilik ve mizaç kavramları birbirine karıştırılmakta ancak kişiliğin daha büyük bir özellik aralığını temsil ettiği görülmektedir. Mizaç kalıtsal olması ile kişilikten ayrılır. Mizaç kişiye özgü, doğuştan var olan ve gözlemleyebildiğimiz davranış şekilleridir (Prior, Sanson, Smart ve Oberklaid, 2000). Mizaç insanın davranışsal, duygusal ve zihinsel özelliklerinin şekillenmesindeki biyolojik etkendir (Selçuk ve Yılmaz, 2018). Kişiyeye ait mizaç özellikleri hayat boyu benzer olsa dahi değişebilir. İnsanların deneyimlerle kişiliklerini oluşturmadan önce, erken çocukluk yıllarında belirgin olarak gözlemlenebilen davranışları vardır. Mizacın belirlediği bu davranışların, kalıtsal ve çevresel etkenlerden ne kadar etkilendiği konusunda ortak bir kanı yoktur. Fakat yine de son yıllarda insanın gözlemlenen bu özelliklerinin, çevre ile iletişimde etkisi önemli görülmektedir (Prior vd., 2000: 3). Mizacın, çocukların sosyal ortamlarda hayata uyum sağlamasına ve insan ilişkilerine etkisi vardır (Prior vd., 2000).

Sosyal deneyimler ilk olarak ailede başlar (Yavuzer, 1984: 145). Aile aynı zamanda

yılmazlık kavramının öğrenildiği ortamdır. Çocuklar yaşanan olumsuz deneyimler, kriz, yas ve ölüm gibi yaşantılara diğer aile üyeleri ile birlikte maruz kalırlar (Gönen ve Purutçuoğlu, 2009). Bireylerin yaşanan bu olumsuz deneyim, kriz, yas ve ölüm gibi yaşantılara göstermeleri beklenenin dışında güçlü bir direnç geliştirmesi, bu durumların içinden psikolojik olarak eskisinden güçlü çıkması durumu, yılmazlık olarak tanımlanır (Walsh, 2016). Yılmazlık, yaşanan olumsuz durumu geride bırakmaktan daha fazlasını ifade eder. Bu durumun içinden duygusal olarak daha güçlü çıkmak demektir (Walsh, 2016). Yılmazlık konusunu aile açısından yorumlamak gerekirse, zorluklar karşısında dağılmayıp bu süreçlerden daha güçlü çıkan aileler, yılmaz aile şeklinde ifade edilebilir (Kaner ve Bayraklı, 2010; Walsh, 2016; Simon, Murphy ve Smith, 2005). Aile yılmazlığı, sağlıklı giden aile düzeninde sıkıntı oluşturacak durumlarda ailenin gösterdiği dirençtir (Walsh, 2004; Walsh, 2016). Aile yılmazlığına ailenin her üyesinin katkısı vardır (Gönen ve Purutçuoğlu, 2009). Sonuç olarak, yılmazlık gerektiren durumlara aile ile şahitlik eden çocukların mizaç özelliklerinin aile yılmazlığından etkilendiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda yapılan araştırmanın, bu konuda literatürdeki eksikliği gidereceği ve konu ile ilgili araştırmacılara fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amaç ve Alt Amaçları

Bu çalışmadaki temel amaç, ailelerin yılmazlık düzeyleri ile çocuklarının mizaç özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu temel amaç doğrultusunda belirlenen alt amaçlar şunlardır:

1. Çocukların mizaç özellikleri nedir ve ailelerin yılmazlıkları ne düzeydedir?
2. Ailelerin yılmazlık düzeyleri ile çocuklarının mizaç özellikleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?
3. Ailelerin yılmazlık düzeyleri, çocuklarının mizaç özelliklerini yordamakta mıdır?
4. Ailelerin yılmazlık düzeyleri cinsiyete, yaşa, birliktelik durumuna, sahip oldukları çocuk sayısına, eğitim düzeylerine, çalışıp çalışmama durumuna, yetiştirildiği ebeveyn tutumuna, içinde yetişilen coğrafi bölgeye göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
5. Çocukların mizaç özellikleri cinsiyete, yaşa, kardeş sayısına, doğum sırasına ve devam edilen anaokulu türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocuk mizaç özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak ve çocuğa mizaç temelli yaklaşmak,

ihtiyaç ve beklentiler hakkında fikir verir. Çocuk mizacı hakkında bilgi sahibi olan ebeveyn veya öğretmen olası sorunları görerek, kişiliğin gelişimi açısından zayıf ve güçlü yanları fark ederek gelişim sürecine katkı sağlar (Acarkan, 2018). Çocukların bütün gelişim alanlarına ailenin katkısı büyüktür (Arslan, 2010). Aile toplumun en önemli yapıtaşıdır ve geçmiş yıllarda çok az rastlanan sorunlarla günümüzde karşı karşıyadır (Şentürk, 2008). Ailenin karşı karşıya kaldığı riskli durumlarda, verdiği güçlü fiziksel ve duygusal tepkiye aile yılmazlığı denir (Walsh, 2016). Aile yılmazlığına ailenin her üyesinin bir katkısı vardır (Gönen ve Purutçuoğlu, 2009). Bu doğrultuda aile yılmazlığı ile çocuk mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi önemli bir araştırma konusu olarak görülmektedir. Yapılan araştırmalarda aile yılmazlığı kavramı, evlilik uyumu ve öznel iyi oluş (Palancı, 2018), evlilik doyumu (Buluş ve Bağcı, 2016), sosyal duygusal uyum ve evlilik doyumu (Aydın, 2018), sosyal destek algısı (Kumbasar, 2016) gibi farklı değişkenlerle ele alınmıştır. Çocuk mizaç kavramı ise sosyal uyumsuzluk (Akbaş, 2016), alıcı dil becerileri ve dikkat becerileri (Erşahin Şafak, 2016), ego sağlamlığı düzeyi (Önder, Balaban Dağal, Bayındır, 2018) gibi değişkenlerle ele alınmıştır. Ancak ulusal literatürde bu iki değişkenin birlikte konu olduğu bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda; bu çalışmanın ulusal literatüre, aile danışmanlarına, psikologlara, öğretmenlere ve ebeveynlere katkı sağlayacağından önemli düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

1. Araştırma verileri 2019-2020 eğitim yılı güz ve bahar döneminde İstanbul ilinde bulunan özel ve devlet anaokullarına devam eden 4-6 yaş grubu 271 çocuğun ebeveynlerinden alınan bilgiler ile sınırlıdır.
2. Araştırmada incelenen çocuk mizaç özellikleri ve aile yılmazlık düzeyleri, kullanılan ölçeklerin ölçtüğü maddelerle sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

Bu çalışmada ölçekleri dolduran ebeveynlerin, soruları doğru ve samimi bir şekilde cevaplandıkları varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Yılmazlık: Olumsuz yaşam deneyimine sahip, mağdur duruma düşmüş, stres altında yaşamış insanların bu durumlarda vermesi beklenen tepkilerin aksine, yaşama dört elle sarılıp, bu olumsuz deneyimlere direnç gösterip, olumsuz yaşantıları daha güçlü bir şekilde geride bırakmalarındadır (Rutter, 2006: 1-2; Walsh, 2004: 1-2; Walsh, 2016: 3-4).

Aile Yılmazlığı: Ailenin karşı karşıya kaldığı riskli durumlarda, güçlü fiziksel ve duygusal tepkisine aile yılmazlığı denir (Walsh, 2016).

Mizaç: Mizaç kişiye özgü, doğuştan var olan, gözlemleyebildiğimiz davranış şekilleridir (Prior vd., 2000: 2).

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR

2.1. Aile Yılmazlığı

1970'lerde araştırmalar, kişilerin stresli ve yıkıcı yaşam olaylarından, dimdik ve

sağlam bir şekilde çıkmalarına odaklanmış ve yılmazlık kavramına ulaşmışlardır. Ancak yılmazlık kavramını anlamak için öncelikle aile sisteminin incelenmesi gerekmektedir (Patterson, 2002). Aile yılmazlığı, sağlıklı ilerleyen aile düzenindeki sıkıntı veren olumsuz deneyimler, ölüm ve yas gibi durumlar karşısından ailelerin dağılmadan, dirençle ve risk alarak ayağa kalkma gücüdür (Walsh, 2004: 1-2). McCubbin ve arkadaşları (1998) aile yılmazlığını, yaşamda karşılaşılan zorluklar karşısında, aile üyelerinin davranışsal olarak esneyerek duruma uyum sağlayıp, yaşamlarının akışını değiştirmeleri şeklinde ifade etmişlerdir. Lee vd. (2004) ise aile yılmazlığını, sıkıntılar ve zorluklarla, ailenin devam eden gidişatını değişikliğe zorlayan devamlı bir güç şeklinde tanımlamışlardır.

Aile yılmazlığının, zorlu yaşam deneyimleri ile yüzleşen ailelerde, yaşanan durumdan daha güçlü, becerikli ve umutlu çıkması ve bu ailelerin çocuklarının iyi birer yetişkin olması için gösterdiği çaba dikkate değerdir. Ailelerdeki yılmazlık düzeyi, yaşanan zorlu yaşam deneyimlerine uyum sağlamak ve karşısında durabilmekten çok daha fazlasını içerir. Bu güçlü yön, ailelerdeki gelişimi, olumlu yönde mümkün kılan bir özelliktir. Olumsuz tecrübeler, ciddi sıkıntı veren durumlar ve tekrarlayan zorlu deneyimlerin ailedeki bütün üyeleri etkilemesi kaçınılmazdır. Bu noktada ailenin tavrı ve duruşu çok önemlidir.

Aile yılmazlığı kavramına gelişimsel açıdan bakıldığında aile, akran grubu, iş, okul, toplumsal kaynak oluşturan ortamlar yılmazlığı geliştirmede ve güçlendirmede birbirinden ayrı düşünülemez sistemlerdir. Aile yılmazlığını geliştirmede önemli görülen bir diğer husus ise umuttur. Ailelerin hayata ve geleceğe dair pozitif bakış açısına sahip olması ve umut etmesi, beklenen ve öngörülemeyen birçok soruna karşı daha yılmaz olmaları kaçınılmaz olacaktır (Walsh, 2017).

Pozitif psikoloji çalışmaları, uzun zamandır kişilerdeki zayıf yönler yerine güçlü yanlara odaklanmaktadır. Aile sisteminin işleyişine zarar verecek ve olumsuz bir gidişata sebep olacak olaylar karşısında, aile üyelerinin güçlü bir yılmazlık göstermesi pozitif psikolojinin önemli bir konusu haline gelmesine destek sağlar (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000).

Ülkemizde aile yılmazlığı kavramına Kaner ve Bayraklı (2010) öncülük etmişlerdir. Kaner ve Bayraklı (2010) aile yılmazlığını *mücadelecilik-meydan okuma, öz-yetkinlik, yaşama bağlılık ve kontrol* şeklinde dört alt boyutta incelemişlerdir. *Mücadelecilik-*

meşdan okuma, yılmazlık gerektiren stresli yaşam olayları karşısında ailenin risk alma ve devam etme gücünü; *öz-yetkinlik*, kişinin yaşamını etkin sürdürmesi için olan gereklilikleri; *yaşama bağlılık*, hayata pozitif yaklaşmayı; *kontrol* alt boyutu ise kişinin yaşamının kontrolünü ve idaresini sağlama becerisini ifade eder.

2.1.1. Walsh'ın Aile Yılmazlık Modeli

Aile yılmazlık kavramı çerçevesinde en bilindik olan model ise Walsh'a (2016) aittir. Ailede yılmazlık oluşumunu, kişiler için değişim ve gelişim sağlamaya yarayan canlı süreç olarak tanımlayan Walsh (2016), aile yılmazlığını temelde dokuz maddede ve üç süreç ile sınıflandırarak ifade eder:

1. İnanç Sistemleri: Ailelerin kriz durumlar ve stresli yaşam olayları ile baş etme yöntemleri ve bu süreçlere bakış açısını şekillendiren etmenlerden birisi inanç sistemleridir. Ailenin bütünüün geçmiş kuşaklarla ilgili düşünceleri, geleceğe yönelik umut ve umutsuzluk değerleri, kültürel değerleri ve manevi inançları ailenin yılmazlık sisteminde etkilidir. İnanç sistemleri üç alt başlıkta incelenmiştir.

a) *Anlam verme*, yılmazlık gerektiren durumlar karşısında aile üyelerinin bütünüün durumu tehdit olarak algılayıp, kendileri için olumsuz olabilecek sonuçlara bakışlarında ortak bir tutum sergilemek, beraberliği güçlendirecek bir bakış açısı geliştirilmesine yardımcı olacaktır. Bu süreçler sona erdiğinde ise ailenin anlamlandırması gereken değişkenler farklılaşacak olsa da bu durum, gelişim için bir katkı süreci olarak değerlendirilebilir.

b) *Maneviyat*, yılmazlık kavramı bağlamında ele alınacak olursa, zor zamanlarda iyileşme gücü olarak değerlendirilebilir. İnsanlar, inançlarını derinleştirerek, yoga, sanat ve doğa ile bağlantı kurarak, yaşantılarında daha yılmaz olmayı hedeflemektedir. Yılmazlık kavramının en trajikomik kısmı ise buradadır: En kötü deneyimlerden sonra insanda iyileşme ve gelişme başlar (Walsh, 2016).

c) *Umut*, bir diğer deyişle pozitif bakış açısı, bireylerin yaşamda anlam hissini güncel olarak hissetmesine ve ailenin ortak bir enerji sürdürürken güçlenmesine yardımcı olur. Bu noktada aileye, uzmanlarca, çaresizlik yerine umut hissini aşılması ve hatırlatılması faydalı olacaktır (Walsh,2016). Ayrıca stresli yaşam olayları ve tekrarlayan zorlu deneyimler karşısında, ebeveynlerin aile ve sosyal çevrelerinden destek görmesi ve umut kavramının güçlü kalması, çocuklarına iyi bir gelecek sunabilmeleri için önem teşkil etmektedir (Abdurrahimova, 2021) .

2. Aile Uyum Süreçleri: Aile uyum süreçleri, birçok yönden farklılaşan aile düzenlerinde, bütün aile üyelerinin yaşam modellerini ve ilişki süreçlerini şekillendirmesidir.

a) *Esnelik*, değişim gerektiren durumlarda kararlı ve devamlı olması beklenen bir duruştur. Uyum sağlamayı ve yeni şartlara göre şekillenebilmeyi gerektirir.

b) *Bağlılık*, aile üyelerinin karşılıklı saygı çerçevesinde, farklılıklar ve değişimler karşısında, birlik duygusunu yitirmeden, yeni durumlara uyum sağlaması ve işbirlikçi yaklaşımla sorunların üstesinden gelmesidir.

c) *Sosyal ve ekonomik kaynaklar ise*, aile, eş dost ve çevreden, duygusal ve ekonomik yönden destek görmeyi içerir. Sıkıntılı ve zor zamanları ekonomik yönden yaşayan ailelerde, toplumsal kaynaklardan veya çevreden görülecek destek büyük önem taşımaktadır (Abdurrahimova, 2021; Aydın, 2018).

3. İletişim Süreçleri: Duygusal olarak açık olma ve paylaşmak konusundaki yakınlık halini doğuran aşamadır. Sorunlar karşısındaki çözüm yolunu kolaylaştıran bir süreçtir. Yılmazlık halini güçlendirmek açısından bu süreçteki açıklık önem taşımaktadır (Walsh, 2016).

a) *Açıklık*, net ve doğru bir anlatım gerektirir. Sözlü veya sözsüz mesajlarda kesin ve açık olmak, yılmazlık gerektiren durumlar karşısında, yanlış anlaşılmaların önüne geçecektir (Walsh, 2016).

b) *Duygu paylaşımı*, olumlu veya olumsuz hissedilen duyguların karşı tarafla güven duygusu ile paylaşılabilmesidir. Kriz durumlarda duygu paylaşımı için, saygı, sevgi ve hoşgörü ortamının olması gerekmektedir. Kişilerin aynı zamanda kendi duyguları karşısında da öz-şefkatli olması ve duygularının sorumluluğunu alması bu sürecin bir parçasıdır (Walsh, 2002).

c) *İşbirlikçi problem çözme*, insanların yılmazlık gerektiren durumlar karşısında yalnız olmadığını, sıkıntılara çözüm arama sürecinde birliktelik halini yaşayabileceğini bir grup destekçesinin olduğunu bilmesi ile yılmama davranışının sergilenmesinin daha uygulanabilir olmasını sağlar (Walsh, 2016).

Aile yılmazlığının temel süreçlerinde, en iyi uyum için gösterilen çaba, işlevsel anlamda bir kusur oluşumunu azaltmak ve yaşanan durumun verdiği stresi ortadan kaldırmak şeklinde verilen tepki, bireysel yılmazlığı da destekleyecektir. Bireysel yılmazlıkta kişisel ilişkilerin önemi vurgulanmıştır. Kişiye inanan, çabalarını

destekleyen, iyilik ve mutluluğunu gözeten insanların varlığı bireysel yılmazlığın şekillenmesinde etkilidir (Walsh, 2017).

2.1.2. Yılmazlık

Yılmazlık sözcüğü latince ‘resiliere’ kökünden türemiştir. İngilizce’de karşılığı “resilience” olan sözcüğün Türkçe kullanımında fikir birliğine varılamamıştır. Yurtiçinde yapılmış araştırmalarda, psikolojik sağlamlık (Kararımak, 2006), yılmazlık (Aydın, 2018; Palancı, 2018; Buluş ve Bağcı, 2016; Kumbasar, 2016; Gürgan, 2006; Kaner ve Bayraklı, 2010), psikolojik dayanıklılık (Şahan Aktan ve Önder, 2018; Sezgin, 2012), direnç (Gönen ve Puruçuoğlu, 2009) ve kendini toplama gücü (Terzi, 2008) şeklinde kullanımları görülmektedir. Bu araştırmada yılmazlık şeklinde kullanılacaktır.

Yılmazlık, olumsuz yaşam deneyimlerine ve travmatik yaşantılara rağmen yıkılmadan durabilmek ve bu yaşantılardan sonra eskisinden daha güçlü devam edebilmektir. Bu deneyimlere karşı verilen tepki kadar, bu tepkilerden sonra yaşama devam etme şekli de yılmazlık kavramının içindedir (Walsh, 2016). Yılmazlık, yaşamda bazı zorluklarla karşılaşmak ve bu zorluklar karşısında güçlü bir duruş sergileyerek olumlu bir psikolojik sonuç elde ederek uyum sağlamasıdır (Grotberg, 1995; Rutter, 2006; Masten ve Powell, 2003: 3-4). Yılmazlık, insanın travmatik yaşantılarla baş etmesi ile ilgili olan önemli bir özelliktir (Oktan, 2012: 1692). Yılmazlık, ciddi sıkıntılar karşısında gösterilen olumlu uyum sağlama, yaşamın değişikliğine sebep olan deneyimler karşısında başarılı bir akış oluşturma kapasitesi olarak görülmektedir (Synder ve Lopez, 2002). Yapılan tanımların hepsinde ortak nokta şudur: Olumsuz bir yaşam deneyimi ve gelişim sürecini kötü etkileyebilecek olan deneyimden sağlıklı çıkma halidir (Luthar, Cicetti ve Becker, 2000; Masten ve Powell, 2003: 4; Fraser, Richman ve Galinsky, 1999: 137).

Yılmazlık konusunda yapılan en kapsamlı boylamsal çalışmalardan birisi Werner’in 1955’te Kauai Adası’nda 698 bebek ile yaptığı 40 yıl süren araştırmadır. Araştırmada doğum komplikasyonu geçirmiş, ailesinde psikopatoloji öyküsü olan, yoksulluk çeken ve ebeveynlerinde ciddi anlaşmazlıklar olan, riskli durumlarda büyümüş çocuklar, sosyal, psikolojik ve biyolojik olarak incelenmiştir (Öz, Bahadır Yılmaz, 2009). Bir diğer büyük çalışma ise Garmez ve arkadaşları tarafından 1970 yılında yapılmıştır. Ruh hastalığına sahip ebeveyni olan ve yoksulluk çeken risk altındaki çocukların,

yılmazlığın göstergelerinden biri olan yeterlilik düzeylerini anlamaya odaklanmıştır (Masten ve Powell, 2003). Ülkemizin içinde bulunduğu coğrafi bölgeden dolayı doğal afetler, savaşlar ve ekonomik koşullar sebebi ile yılmazlık kavramı önem kazanmaktadır (Kararımak, 2006: 136). Yılmazlıkla alakalı yapılan çalışmalar risk faktörleri ve koruyucu faktörlere yoğunlaşmaktadır (Oktan, 2012: 1692).

2.1.2.1. Risk Faktörleri

Kişinin, savunmasız oluşuna zemin hazırlayan ve savunmasız halini artıran olaylar ve durumları içeren, olası sağlık ve sosyal sorunlara açık olmasına sebep olan etkenler risk faktörleridir (Norman, 2000: 3-4; Jenson ve Fraser, 2008: 9). Kişinin yaşamı başladığı andan itibaren risk faktörleri ve koruyucu faktörler var olmaya başlayacaktır. Risk faktörleri, kişinin bireysel özellikleri, ailesinin özellikleri ve durumları ayrıca çevresel faktörlerin şekillendirmesi ile yılmazlığını etkileyecektir. Risk faktörleri kişide zihinsel, fiziksel ve duygusal olarak tehdit oluştururlar (Yılmaz ve Adagideli, 2020).

Yılmazlık kavramından söz edebilmek için, kişinin aşması gereken bir risk durumunun olması gereklidir (Masten ve Powell, 2003). Yılmazlık çalışmalarında, gelişim sürecini olumsuz etkilediği düşünülen risk faktörleri dikkate alınmıştır. Stresli yaşam olayları bir tür risk faktörüdür (Masten vd. 2009: 117-118). Bazı risk faktörleri Masten ve arkadaşları (2009: 117-118) tarafından ; “erken doğum, kötü muamele, ev içinde veya dış çevrede şiddete maruz kalma, hasta veya psikopatolojik sorunu olan ebeveyn, evsizlik, yoksulluk, doğal afetler” şeklinde ifade edilmiştir. Jenson ve Fraser (2008: 9) ise başlıca risk faktörlerini, “aile çevre, sağlık, yoksulluk” şeklinde sıralamışlardır.

Gürgan (2006), risk faktörlerini bireysel ve çevresel faktörler olarak ikiye ayırmıştır. Bireysel risk faktörleri, erken doğum, travmatik yaşantılar, bireyin hastane geçmişinin olması, reşit olmayacak yaşta çocuk sahibi olma, okula dair problemler yaşama şeklinde belirtilmiştir. Çevresel risk faktörleri ise, ebeveynlerin hastalıkları ve birliktelikleri, çocuk yetiştirme tutumları, kötü ekonomik yaşantı, savaşlar ve afetler, toplum tarafından kabul edilmemidir.

Risk faktörleri, yılmazlığı olumsuz yönde etkileyen durumlardır. Toplumda yılmaz bireylerin artması için risk faktörlerinin yıkıcı etkilerinin azaltılması yönünde çalışmalar yapmak gereklidir (Gürgan, 2006: 22-24). Risk faktörlerinin varlığı risk grubundaki insanlarda, belirli sonucu olan bir durumunun oluşacağı konusunda kesin

ifadeler kullanmayı gerektirmez fakat potansiyel taşıdığını gösterir (Jenson ve Fraser, 2008: 9; Masten vd., 2009: 117-118).

2.1.2.2. Koruyucu Faktörler

Risk faktörlerinin kişinin üzerindeki etkilerini hafifleten etkenler, koruyucu faktörlerdir (Terzi, 2008). Benard (1991) koruyucu faktörleri, risk faktörlerinin varlığına rağmen uyum sağlamayı destekleyen özellikler şeklinde tanımlamıştır. Koruyucu faktörler, kişinin içinde olduğu risk faktörlerini ve zorlu yaşam deneyimlerini hafifleten, bireyin öz saygısını ve hakimiyetini arttıran, yeni deneyimlere açık olmasını sağlayan sahip olduğu çeşitli özellikler şeklinde ifade edilmiştir (Rutter, 2000'den akt. Arıcı Özcan ve Kaya, 2021). Başka bir tanımda ise, olumsuz gidişatı olan durumların ilerleyişini olumlu yönde etkileyen etkenler, koruyucu faktörler olarak ifade edilmiştir (Luthar ve Cicetti, 2000). Yılmazlık ile ilgili çalışmalar risk faktörlerine, bu faktörlerin varlığının kişideki yıkıcı etkilerini azaltan koruyucu faktörlere yoğunlaştığı görülmektedir (Windle, 1999; Gürkan, 2006). Yılmazlık kavramının kişideki varlığı ve düzeyinin artması için koruyucu faktörlerin varlığı önem taşımaktadır. (Gürkan, 2006). Koruyucu faktörler, yüksek risk içeren durumlar karşısında çok daha önemli bir role sahiptir (Snyder ve Lopez, 2002: 117-118).

Koruyucu faktörleri ifade eden değişkenler birçok araştırmacı tarafından farklı şekillerde ifade edilmiştir: Problem çözme becerisi ve bağımsızlık (Benard, 1991), aile değerleri ve toplumsal bağlılık (Garmezy, 1991), baş etme stratejileri (Werner, 1993), yüksek benlik değeri (Rutter, 2006), bireyler üzerinde koruyucu etkisi olduğu düşünülen etkenlerin bazılarıdır. Buna ek olarak Cabaj ve arkadaşları (2014), davranış sorunları konusunda risk faktörlerine sahip çocuklardaki koruyucu faktörleri ise, anne ve çocuktaki yüksek benlik saygısı, annenin duygusal sağlığının iyi olması, ebeveynle kaliteli zaman geçirme süresi, akademik başarıdaki iyilik, yeterli sosyal destek görüyor olmak şeklinde ifade etmişlerdir. Yılmazlık üzerinde etkisi olan bazı özellikler ise Greff ve Van Der Walt (2010) tarafından, duygusal ifadelerdeki açıklık, sahip olunan çocuk ile zaman geçirme, aile arasındaki etkinlikler ve sürdürülen rutinler, ailedeki bağlılık, sosyoekonomik düzey şeklinde ifade edilmiştir.

2.1.3. Yılmaz Bireylerin Özellikleri

Yılmazlıkla ilgili yapılmış çalışmalarda yılmaz bireylerin özelliklerine çokça yer verilmektedir. Modernizmin hâkim olduğu dönemlerden itibaren, insanların zayıf oldukları yanları değil kişiliğin güçlü yanlarını ortaya çıkarmayı hedefleyen araştırmalar psikoloji ve psikolojik danışma alanlarında artmaktadır. Yılmaz bireylerin diğer bireylere göre daha iyimser ve hayattaki amaçlarının farkında olan kişiler olduğunu ifade eden çalışmalar mevcuttur (Öğülmüş, 2001).

Yılmaz çocuk ve yetişkinlerin birçok benzer özelliği bulunmaktadır. Bu özellikler; problem çözme becerisine sahip olma, iyi bir sosyal uyum gücü (Kararımak, 2006: 134), yüksek zekâ düzeyi, suçlu akranlarla ilişki kurmama (Öğülmüş, 2001), özgüvenli, eleştirel düşünme gücüne sahip olması şeklindedir (Gürgan, 2006: 19). Ayrıca sağlıklı beslenme ve olumlu düşünme de yılmaz bireylerin özellikleri arasındadır (Gürgan, 2006: 218). Fergus ve Zimmerman (2005: 413)'a göre sosyal becerileri ve özgüvenleri yüksek gençler yılmaz olmaya daha yatkınlardır.

2.1.4. Aile Yılmazlığı ile İlgili Yurt İçinde Yapılmış Çalışmalar

Abdurrahimova'nın (2021), sosyal yalnızlık ile aile yılmazlığı ve duygusal yılmazlık ile aile yılmazlığı arasındaki ilişkileri incelediği çalışmasında, aile yılmazlığının *yaşama bağlılık* alt boyutu ile duygusal yılmazlık ve sosyal yılmazlık arasında negatif bir ilişki olduğu görülmektedir. Yaşama bağlılık düzeyinin iyileştirilmesi ile sosyal ve duygusal yalnızlık değerlerinde pozitif yönlü bir değişiklik olması ayrıca, sosyal yılmazlık ile *mücadelecilik-meydan okuma* ve *öz-yetkinlik* arasında ise anlamlı düzeyde pozitif yönlü ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İldeniz'in (2021) koronavirüs pandemisinde, annelerin ebeveynlik stresleri, çocuk yetiştirme tutumları ve aile yılmazlığı arasındaki ilişki üzerine yapmış olduğu araştırmada, annelerin ebeveynlik stresleri ile aile yılmazlığının alt boyutlarından yaşama bağlılık, öz-yetkinlik ve mücadelecilik-meydan okuma arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki görülürken; aile yılmazlığının kontrol alt boyutunun ise ebeveynlik stresi değişkeni ile ilişkisinin olmadığı saptanmıştır.

Pak Güre'nin (2021) yapmış olduğu araştırmada, nadir hastalığı olan çocuğa sahip ebeveynlerin aile yılmazlıkları ile ailedeki diğer bireylerin yaşları, çocuklarının hastalığı konusunda detaylı bilgiye sahip olmalarını düşünme durumları arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmektedir. Pozitif ruh sağlığının da alt boyutlarından, özgeci ve destekleyici sosyal aile tutumları arttıkça aile yılmazlığının

arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın nicel bir sonucu ise, ailelerin bakım verme sorumluluğunu paylaşmalarının, aile yılmazlığını arttırdığıdır.

Şahin (2021), özel gereksinimi olan çocuğa sahip ebeveynlerle yapmış olduğu araştırmada ebeveynlerin yılmazlık düzeyleri ile, evlilik doyumları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki, suçluluk-utanç düzeyleri ile ise negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Çalışkan'ın (2020) evli bireylerin aile yılmazlıkları ile manevi iyi oluşları ve yaşamda anlam değişkeni ile ilgili yaptığı çalışmada, evli bireylerdeki manevi iyi oluşun ve yaşamın anlamının artmasının, aile yılmazlık düzeyini arttırdığı görülmektedir.

Kara ve Uzun'un (2020) yapmış oldukları araştırmada, anne yılmazlık düzeyi arttıkça, çocuktaki depresyon düzeyinin azaldığı saptanmıştır.

Önem'in (2020) yapmış olduğu araştırmada, çocuğu normal gelişim gösteren anne-babalar ve çocuğuna "Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu" tanısı konmuş anne-babaların, aile yılmazlıklarının farklılaşmadığı görülmüştür.

Pekşen'in (2020) araştırmasında, kültürlerarası evlilik yapmış bireylerin aile yılmazlıkları ile "cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, etnik köken, çocuk sayısı" değişkenleri ile arasında ilişki bulunamamıştır. Bunun yanında "ekonomik durum ve evlilik süresi" ile aile yılmazlığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Demiray (2019), ailelerin yılmazlıklarının artmasının, ailelerde yaşam kalitesinin de artmasına sebep olduğunu ifade ederek, aile yılmazlığı ile yaşam kalitesi değişkeninin ilişkisine değinmiştir.

Merdan (2019), yapmış olduğu araştırmada, otizmlili çocukların problem davranışlarının, ebeveynlerinin yılmazlık düzeyi üzerinde etkisi olmadığını ifade etmiştir.

Yazıcı'nın (2019) yapmış olduğu araştırmada, aile değerlerinin, aile yılmazlığını etkileyen önemli bir değişken olduğu saptanmıştır. Evli bireylerdeki aile yılmazlığının, aile değerlerine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Aydın'ın (2018) yapmış olduğu araştırmada, aile yılmazlık alt boyutlarından öz-yetkinlik ve yaşama bağlılık, anne evlilik doyumunun; yılmazlığın öz-yetkinlik boyutu ise baba evlilik doyumunun yordayıcısı olarak görülmektedir. Annelerin öz-

yetkinlikleri ve yaşama bağlılıkları arttıkça evlilik doyumları artarken, babaların öz-yetkinliklerinin artması, evlilik doyumlarını artıran bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çetrez İşcan ve Malkoç'un (2017) özel gereksinimli çocuğu olan aileler üzerinde yapmış oldukları araştırmada, ailelerin yılmazlık düzeyinin ve başa çıkma yeterliğinin, umut değişkenini anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir.

Turan'ın (2017) yapmış olduğu araştırmada, otistik spektrum tanısı olan çocuğa sahip ailelerin aile yılmazlığının öz-yetkinlik boyutundan aldıkları puanlar, çocuğu normal gelişim gösteren ailelerin aldığı puanlara göre anlamlı derecede düşüktür. Ayrıca araştırmannın bir başka sonucu ise otistik spektrum tanısı olan çocuğa sahip ailelerin eğitim durumu ile aile yılmazlık alt boyutu olan mücadelecilik-meydan okuma, öz-yetkinlik, yaşama bağlılık ile ilişkili olduğu şeklindedir.

Buluş ve Bağcı'nın (2016) yapmış oldukları araştırmada, kadın ve erkek "aile yılmazlık düzeyleri" ile "iletişim becerilerinin" "evlilik doyumunu" anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Kadın ve erkek evlilik doyumlarının, aile yılmazlığının mücadelecilik-meydan okuma, öz-yetkinlik ve yaşama bağlılık alt boyutları ve ego geliştirici dil, etkin dinleme, kendini tanıma-kendini açma, empati ve ben dili kullanımı ile anlamlı düzeyde ilişkisi olduğu saptanmıştır.

Kadı'nın (2016) yapmış olduğu araştırmada, çoklu yetersizliğe sahip çocuklu ebeveynlerin cinsiyeti ile aile yılmazlık mücadelecilik alt boyutu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu ilişki, babaların daha yılmaz olduğu yönündedir.

Kumbasar (2016), işitme engelli çocuğu olan ve çocuğu normal gelişim gösteren ebeveynler üzerinde yaptığı araştırmaya göre, işitme engelli çocuğa sahip ebeveynlerin yılmazlık düzeylerinin daha düşük olduğunu ifade etmiştir.

Kaner, Bayraklı ve Güzeller'in (2011) yapmış oldukları araştırmada, yaş ilerledikçe yılmazlığın öz-yetkinlik ve yaşama bağlılık alt boyutlarında azalma olduğu bulunmuştur. Çalışmanın bir diğer sonucu ise, yetersizliği olan çocuğa ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip olan ebeveynlerin kendileri ile ilgili yılmazlık algılarının benzerlik gösterdiğiidir.

2.1.5. Aile Yılmazlığı ile İlgili Yurt Dışında Yapılmış Çalışmalar

Greff ve Berg (2013) Güney Afrika'nın Batı bölgesinde yapmış oldukları araştırmada, çocuğu zorbalığa maruz kalmış 48 anne ile çalışarak, ailelerin yılmazlık özelliklerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucu ise aile içi iletişiminin kalitesi, metaneti ve ailenin bir arada olması ile aile yılmazlıkları arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir.

Bhana ve Bachoo (2011) araştırmalarında aile yılmazlığının, bireylerin sahip olduğu değer ve inanç sistemlerinden etkilendiği sonucunu elde etmişlerdir.

Kapp ve Brown'ın (2011) çocuğu Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı almış ebeveynlerle yaptığı araştırmada, ebeveynlerin içinde buldukları duruma yönelik sıkıntılar karşısında, aile yılmazlıklarını güçlendiren faktörlere odaklanmışlardır. Elde ettikleri bulgular sonucunda sosyal destek, evlilik ilişkisi, aile birlikteliği ve rutinlerinin aile yılmazlığı üzerinde etkili olan kaynaklar olduğunu ifade etmişlerdir.

Greff ve Van Der Walt (2010) otistik çocuğa sahip ebeveynlerdeki aile yılmazlığı ile ilgili yaptıkları araştırmada, bireylerdeki, iletişimde açık olma, çocuğu ile zaman geçirme, aile içi etkinlikler ve rutinler, ailedeki bağlılık, yüksek sosyoekonomik düzey özelliklerini, yılmazlığı destekleyen bazı nitelikler olarak ifade etmişlerdir.

Greeff, Vansteenwengen ve Ide (2006) yapmış oldukları araştırmada, üyelerinin birinde psikolojik bozukluk olan ailelerde, sosyal destek ve başa çıkmaya yönelik stratejilerin, aile yılmazlığı üzerinde etkili faktörler oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Lee ve diğerleri (2004) yaptıkları araştırmada aile yılmazlığını, aile işlevselliği kavramı ile ilişkili olarak ele almışlardır. Aile yılmazlığının özelliklerini bulmak için Güney Kore'de kronik hasta çocuğu olan 11 ebeveyn ile görüşmeler yapmışlardır. Araştırma sonucuna göre aile yılmazlığı, sorunlara karşı çözüm üretmede aile işlevselliğini değiştirmeye destek olan kalıcı bir güç şeklinde tanımlanmıştır.

Horton ve Wallander (2001) yaptıkları araştırmada aile yılmazlığı ile umut ve sosyal destek arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmişlerdir.

Van Riper, Ryff ve Priadham'ın (1992) yapmış oldukları araştırmada normal gelişim gösteren çocuğu olan ve Down Sendromlu çocuğu olan ebeveynlerin benzer şekilde aile yılmazlık özellikleri gösterdikleri sonucuna ulaşmışlardır.

2.2. Mizaç Tanımı ve Çocuk Mizaç Özellikleri

Mizaç, Roma medeniyetlerine kadar uzanan eski bir kavramdır (Clark ve Watson, 1999). Mizaç, kalıtım ile taşınan, tecrübeler ve olgunlaşma ile gelişen kişisel farklılıklardır (Rothbart vd., 1994). Erken yaşlarda, sosyal hayata uyum ve insan ilişkileri gibi toplumsal yaşamda etkisi gözlemlenebilen, belirgin davranışlardır (Prior vd., 2000). Sosyal yaşantıda tepki ve davranışları etkilediği gibi sosyal öğrenme üzerinde de etkisi olan bir kavramdır (Rothbart vd., 1994). Sosyal yaşantıdaki insan işlevlerinde bireysel farklılıklar üzerinde yapılan çalışmalar, mizaç kavramı üzerinde yoğunlaşmıştır (Benson ve Haith, 2009'dan akt. Yaşar, 2014: 283). Mizaç, çocukların gelecek yaşantılarında olay ve durumları anlama, yorumlama ve tepki verme biçimi üzerinde ipucu olabileceği düşünüldüğünde yoğun ilgi gören bir konu olmuştur. (Ramos vd., 2005).

Thomas ve Chess (1977) çocuk mizaç özellikleri ile ilgili boylamsal çalışmalarının ardından mizacı, 9 boyutta ifade etmişlerdir. Bu mizaç boyutları çocukların davranış stilleri ile ilgilidir. Bu mizaç boyutlarını değerlendirdikten sonra Thomas ve Chess (1977) üç mizaç sınıfı oluşturmuşlardır: Kolay mizaca sahip olan çocuklar, zor mizaca sahip olan çocuklar ve yavaş ısınan mizaçlı çocuklardır. Kolay çocuklar, biyolojik ihtiyaçlarında (uyku, yemek, tuvalet vb.) hızlı bir rutin oluşturma, yeni ortamlara ve insanlara kolayca uyum sağlama özelliklerini taşımaktadır (Santrock, 2017). Zor çocuklar ise kolay çocukların tam aksine, biyolojik ihtiyaçlarında (uyku, yemek, tuvalet vb.) düzensiz, yeni ortam ve insanlara karşı zor ısınan ve çekingen özellikler taşımaktadır. Çok fazla ağlama tepkisi verirler (Aytemiz, 2010; Yoleri, 2014; Santrock, 2017). Yavaş ısınan çocuklar ise, alışması yavaş olan çocuklardır. Yeni durum ile olaylara kolayca uyum sağlayamazlar ancak zor mizaç özelliklerine sahip çocuklara göre daha az fevri ve duygusal tepki verirler (Aytemiz 2010; Aksoy, 2018; Gökşen, 2019).

Çocuk mizacı ile ilgili yapılmış bir diğer büyük boylamsal çalışma olan Avustralya Mizaç Projesi'nde Sanson ve arkadaşları (1989) 2443 çocuğun katılımı ile üç mizaç boyutu belirlemişlerdir. Bunlar; tepkisellik, sıcakkanlılık, sebatkarlıktır. Bu çalışmanın devamında ise, aynı araştırmacılar üç mizaç boyutuna bir yenisini olan ritmiklik boyutunu eklemişlerdir. *Tepkisellik* mizaç özelliğine sahip çocuklar, olaylar ve durumlar karşısında kontrolsüzce sabırsız ve duygusal tepkilerinde fevridirler (Yağmurlu ve Altan, 2010; Kaner ve Bayraklı, 2010). Tepkisellik mizaç özelliklerine bakıldığında olumsuz sayılabilecek bir mizaç boyutu olduğu söylenebilir (Yağmurlu,

Sanson ve Köymen, 2005). *Sıcakkanlılık* mizaç özelliği, yeni ortamlara girmek ve yeni insanlarla bir arada olma konusunda açık olma halini ifade eder (Yolery ve Küçükyeşil, 2014; Aksoy, 2018). *Sebatkarlık* mizaç özelliği, odaklanma gerektiren bir işe dikkatini verebilme ve bunu sürdürebilme becerisidir (Yağmurlu, Sanson ve Köymen, 2005). *Ritmiklik* mizaç özelliği ise, biyolojik faaliyetlerindeki düzenliliği ifade eder (Yolery ve Küçükyeşil, 2014; Aksoy, 2018; Atayeter, 2020).

2.2.1. Kişilik ve Mizaç Kavramları Arasındaki Fark

Kişilik ve mizaç kavramları, günlük dilde sık sık karıştırılmaktadır. Mizaç, kalıtsal olması ile kişilikten ayrılan, çevre ve tecrübelerin etkisi ile gelişen dinamik bir kavramdır. Sürekli değişim ve gelişim gösterir. (Prior, Sanson, Oberklaid, 2000). Kişilik üzerinde fikir birliğine varılmış bir tanım bulunmamakla birlikte; Yörükoğlu (2007) kalıtım ve çevrenin kişiye kazandırdıkları, Yavuzer (2006) çevreye uyum biçiminden dış görünüme kadar uzanan sürekli gelişen bir bütün olduğunu, Köknel (1977) ve Baymur (1972) ise bireyi diğer insanlardan ayıran duygu, düşünce ve davranış olarak ifade etmiştir. Mizacın, kişilik üzerinde önemli bir etken olduğu düşünülmektedir (Rothbart, Ahadi, Evans, 2000). Kişilik kavramının daha geniş bir aralığı temsil ettiği görülmektedir (Prior, Sanson, Oberklaid, 2000). Yaşamın en kıymetli yılları olan çocukluk döneminde aile ortamı kişilik gelişimi için kritik öneme sahiptir (Arslan, 2010).

2.2.2. Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Sosyal Gelişim Özellikleri ve Çocuk Mizacı

İnsan, içinde bulunduğu topluma ve toplumun gerektirdiklerine uyum sağlama çabası içindeki sosyal bir varlıktır. Sosyal gelişim, kişinin toplumsal kurallara, kişilerarası ilişkilerdeki dengeleri sağlamaya ve kültürel uyumu yakalamaya gösterdiği çabadır. Duygusal gelişim ise, duygulara bağlı durumlarda verdiğimiz tepkiler konusunda gösterilen olgunlaşma sürecidir. Sosyal-duygusal gelişim, öğrenme ile olgulaşmanın bir ürünüdür (Yavuzer, 1984). Gelişim, birbirinden ayrı düşünülemez süreçleri içerir. Sosyal-duygusal gelişimin de en kıymetli olduğu zaman aralığı, okul öncesi dönemdir (Kandır ve Alpan, 2008).

Okul öncesi dönem, benmerkezciliğin bittiği sosyalleşmenin başladığı zaman dilimidir (Kılıç, Güngör Aytar, 2017). Doğuştan getirilen bazı özellikler ve çevresel etkenler, sosyal-duygusal gelişimi etkiler. Çevresel etkenlerin içinde en önemli olanı ailedir. Çocuğun model aldığı ve yaşamdaki ilk deneyimleri yaşadığı, olaylar karşısındaki

duyguları ve duyguların sonucu geliştirdiği davranışları keşfettiği ilk durak ailedir. Ardından çocuk, okul öncesi eğitim kurumları ile ilk sosyalleşme deneyimini yaşar. Bu deneyimde aileden aldığı modelleri uygular. (Kandır ve Alpan, 2008). Okul öncesi eğitim döneminde çocuklar, aile ile olan sosyal deneyimlerden farklı olarak toplumsal kurallar ile tanışırlar. Aile ile olduğu kadar akranlarıyla da ilişki kurar ve onlardan etkilenirler (Karaoğlu, Ünüvar, 2017). Sosyal yaşamın başlangıcındaki en önemli durum olan okula başlama sürecinde, çocuk mizaç özelliklerinin dolaylı olarak da olsa etkisi olduğu görülmektedir (Arabacıoğlu, 2019).

Çocuk mizacı, erken çocukluk döneminden itibaren belirgin bir şekilde varlığını gösteren ve değişim içinde olan bireysel davranış kalıplarıdır. Çocuk mizacının gelişimini iyi anlamak, okula uyum ve ruh sağlığı konusundaki işleyişin yönü hakkında birçok ipucu vermesi sebebi ile önem taşımaktadır (Beekman vd., 2015). Mizacın sosyal deneyimlere karşı duruşta önemli rol oynadığı görülmektedir. Farklı mizaç özelliklerine sahip çocukların aynı durumlarda çok başka tepkiler verdikleri dikkat çekmiştir (Rothbart vd., 1994). Çocuk mizacı, gelişim alanlarından, duygulardan ve çocukların yaşantıları yorumlama şeklinden ayrı düşünülemez. Hayatın devamında, bakım veren ile ilişkisinde, sosyal hayata karışma serüveninde, insan ilişkilerinde ve nasıl bir ebeveyn olacağına kadar olan süreçte önemli bir etkendir (Bornstein vd., 2015).

2.2.3. Çocuk Mizacı İle İlgili Yurt İçinde Yapılmış Çalışmalar

Gözün Kahraman ve Gökşen'in (2021) yapmış olduğu araştırmada, çocukların sebatkarlık mizaç özelliği ile duygu düzenleme yetersizliği arasında negatif yönlü ilişki, duygu düzenleme yetersizliği ve çocuk mizaç özelliklerinden tepkisellik arasında ise pozitif yönlü düşük düzeyde fark tespit etmişlerdir.

Özaslan, Demir ve Kumcağız (2021), çocuklarının sıcakkanlı ve ritmik mizaç özellikleri olduğunu ifade eden ebeveynlerin, ebeveynliğe yönelik doyum puanları ile arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ancak ebeveynliğe doyum puanları ile çocukların tepkisel mizaç özellikleriyle negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ebeveynliğe yönelik doyum puanları yükseldikçe, anne-babaların çocuklarını daha çok sıcakkanlı ve ritmik bunun yanında daha az tepkisel ifade ettikleri görülmektedir.

Karaş'ın (2021) yapmış olduğu araştırmaya göre, ebeveynlerin duygusal zekası, psikolojik iyi oluşları ve çocuklarının *sıcakkanlılık-utangaçlık* mizaç özelliği arttıkça,

çocukların duygu düzenleme becerileri artmaktadır. Duygu düzenleme becerileri, çocukların *tepkisellik* mizaç özelliklerinden olumsuz etkilenmektedir.

Atayeter'in (2020) yapmış olduğu araştırmada, çocukların mizaç özelliklerinin ebeveynlerin eğitim durumu, yetiştikleri coğrafi bölge, çalışma durumları, sahip oldukları çocuk sayısı; ayrıca çocukların kaçınıcı çocuk olduğu, ne kadar süre anaokuluna gittiği, yaşları ve cinsiyetleri ile ilişkili olmadığı sonucunu elde etmiştir. Bundan farklı olarak çocukların halihazırda gittikleri okulun türüne göre, mizaç özelliklerinin farklılaştığını; özel okula gitmeye devam eden çocukların daha sebatkar ve sıcakkanlı olduğu ifade edilmiştir. Son olarak baba yaşının ortalama olarak daha yüksek olduğu çocukların, babası daha küçük yaş ortalamasına sahip olanlara göre daha sıcakkanlı oldukları çalışmanın sonuçlarındandır.

Mehmed'in (2020) yapmış olduğu araştırmada, çocukların mizaç özelliklerinden sebatkarlık ile ebeveynlerin anne-babalık amaçlarının alt boyutlarından kendine yönelme, sosyal beceri ve uyma ile arasında anlamlı pozitif ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Yoleri ve Tetik'in (2020) yapmış oldukları araştırmada, çocuk mizaç özellikleri alt boyutlarından *sebatkarlık* ile oyun davranışları alt boyutu olan sessiz davranış arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki görülürken, mizaç özelliği alt boyutu olan *tepkisellik* ile oyun davranışı alt boyutundan tek başına oyun arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Arabacıoğlu'nun (2019) yapmış olduğu araştırmada, daha önce farklı bir okula giden veya okula hiç gitmemiş çocuklara göre aynı okula devam eden çocuklarda çocuk mizacının sebatkarlık boyut puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı okula devam etme veya farklı bir okula gitme durumunda çocukların mizaç özelliklerinden sıcakkanlılık, ritmiklik ve tepkisellik puanları ile arasında ilişki olmadığı görülmüştür.

Özdemir ve Budak'ın (2019) yapmış oldukları araştırmada, çocukların mizaç özellikleri, öz düzenleme becerileri ve oyun davranışları arasında orta ve düşük düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Mizacın, sıcakkanlılık-utangaçlık ve sebatkarlık boyutları arttıkça, oyun bozma davranışında azalma olduğu; tepkisellik boyutu arttıkça da oyundan kopma ve oyun bozma davranışı artarken, oyun etkileşiminin azaldığı saptanmıştır.

Önder, Balaban Dağal ve Bayındır'ın (2018) yapmış oldukları araştırmada, çocuk mizaç özelliklerinden sebatkarlık ve tepkisellik ile otoriter olma ve izin verici olma alt boyutlarıyla ebeveynlik stilleri ile birlikte ego sağlamlığını yordayıcı değişkenler olduğu saptanmıştır.

Zembat, Koçyiğit, Yavuz ve Tunçeli'nin (2018) yapmış oldukları araştırmada, çocukların mizacı, benlik algısı ve sosyal becerileri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Zembat, Yılmaz ve İlçi Küsmüş'ün (2018) çalışmalarında, çocuk mizaç özelliklerinden sebatkarlık ile sosyal becerilerin ilişkili olduğu saptanmıştır.

Işıkoğlu Erdoğan, Yoleri ve Tetik'in (2017) yapmış oldukları araştırmada, çocukların mizaç özelliklerinden ritmiklik ve sebatkarlık ile ebeveynlerin demokratik tutumları arasında anlamlı pozitif yönlü bir ilişki olduğu ancak ebeveynlerin otoriter tutumu ile negatif ilişki olduğu görülmüştür. Ritmiklik ve sebatkarlık mizaç özelliklerinin aynı zamanda demokratik tutumu, tepkisellik mizaç özelliğinin ise otoriter tutum üzerinde olumlu yordayıcı olduğu saptanmıştır.

Güney'in (2017) yapmış olduğu araştırmada, çocukların mizaç özelliklerinden sebatkarlık, sıcakkanlılık ve ritmiklik ile demokratik ebeveyn tutumları ile arasında pozitif ilişki olduğu saptanmıştır. Buna ek olarak mizacın tepkisellik alt boyutu ile annelerdeki aşırı koruyucu ebeveyn tutumu arasında da pozitif ilişki görülmüştür. Araştırmanın bir başka sonucu ise, otoriter ebeveyn tutumu ile mizaç boyutlarından tepkisellik ve sebatkarlık arasında negatif ilişki olduğudur. Buna ek olarak izin verici ebeveyn tutumu ile mizacın tepkisellik alt boyutu arasında pozitif, sebatkarlık alt boyutu ile negatif ilişki olduğu saptanmıştır.

Uçar (2017) yapmış olduğu araştırmada, çocuklarda fiziksel saldırganlığın sebatkarlık ve ritmiklik mizaç özellikleri ile negatif yönlü bir ilişkisi olduğunu saptamıştır.

Arı ve Yaban'ın (2016) araştırmalarında, çocuk mizacının boyutlarından tepkiselliğin, olumlu sosyal davranışlarla arasında olumsuz şekilde ilişkili olduğu görülmüştür.

Demiriz ve Ulutaş'ın (2016) çocuklarla yaptığı çalışmada, mutluluk düzeyi ve mizaç özelliklerinden sebatkarlık, sıcakkanlılık ve ritmiklik alt boyutları ile pozitif, tepkisellik boyutu ile ise negatif yönlü ilişki olduğu görülmektedir.

Kaya ve Akgün (2016), çocuk mizacının özelliklerinden ritmiklik ile okula uyum özelliklerinin kendi kendini yönetme değişkeni arasında olumsuz anlamlı ilişki olduğu saptanmışlardır. Yapılan araştırmada mizacın boyutları ile okula uyumun kendi kendini yönetme boyutu dışında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Kaytez ve Durualp (2016), “çocukların toplam mizaç puanları” ile “annelerinin toplam kabul-red puanları” arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, bunun sonucu olarak da annelerinin kabul-red düzeylerinin çocuklarının mizaçlarını etkilemediği saptanmıştır.

Cindioğlu'nun (2015) yapmış olduğu araştırmada, depresyonlu olmayan annelerin çocuklarının “sebatkarlık”, “sıcakkanlılık” ve “ritmiklik” mizaç puanları depresyonlu annelerin çocuklarının mizaç puanlarına göre daha yüksek, tepkisellik alt boyutu puanları ise daha düşük olduğu görülmektedir.

Yoleri'nin (2014) yapmış olduğu araştırmaya göre 5-6 yaş “çocuklarının mizaç özelliklerinin” “okula uyumu” yordadığı görülmüştür.

Yoleri ve Küçükyeşil (2014) araştırmalarında, çocuklardaki dil becerileri ile mizaç özelliklerinden olan ritmiklik ve sıcakkanlılık arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu ifade etmişlerdir.

Güngör Aytar, Aksoy ve Kaytez'in (2014) yapmış oldukları araştırmada, anne mizaç toplam puanı ile çocuk mizaç toplam puanı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür.

Erdinç (2009), mizaç özelliklerinden sebatkarlığın çocuklardaki fiziksel ve ilişkisel saldırganlığı yordadığını ve sebatkarlık özelliği düşük olan çocuklardaki saldırganlık düzeyinin daha fazla olduğu tespit etmiştir.

Ummanel (2007)'in yapmış olduğu araştırmada, çocuk mizacı ile sosyal kabul arasında bir ilişki olmadığı görülmektedir.

2.2.4. Çocuk Mizacı ile İlgili Yurt Dışında Yapılmış Çalışmalar

Billman ve McDevitt (1980) araştırmalarında, zor mizaçlı olan çocukların, kolay mizaçlı olan çocuklara göre daha saldırgan ve sert olduklarını ifade etmişlerdir.

Hubert ve diğerleri (1982) yaptıkları araştırmada, 26 mizaç ölçeğini gözden geçirdiler. Araştırma sonucuna göre, ölçeklerin bazı durumlar için geçerli ve faydalı olmasına karşın psikometrik olarak yeterli olan bir araç olmadığını ifade ettiler.

Webster- Stratton ve Eysberg (1982) yapmış oldukları araştırmada, çocukların mizaç özelliklerini belirlemek için “Colorado Çocuk Mizaç Envanteri”ni kullanmışlardır. Araştırma sonucuna göre, çocuk mizacı ile anne-çocuk ilişki kalitesi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Barron ve Earls (1984) yapmış oldukları araştırmada, çocuklarda davranış sorunları ile esnek olamama, yüksek gerilim ve düşük adapte olma mizaç özellikleri arasında ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Kochanska (1995) yaptığı çalışmada, çocuğun mizaçsal olarak korku ve kaygı eğilimi, bağlanma güvenliği ve anne disiplini ile ortaya çıkan içselleştirme kavramlarının ilişkisini araştırdı. Araştırmanın sonucu olarak, farklı mizaç özelliklerine sahip çocukların farklı içselleştirme yöntemlerine ihtiyaç duyduğunu ifade etti.

Walker ve diğerlerinin (2011) okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 182 çocuk üzerinde yaptıkları araştırmada, çocukların mizaç özellikleri ile önceden hazırlanan kriterlerle çocukların statüleri (popüler, reddedilen, ihmal edilen, tartışmalı ve ortalama) belirlenmiştir. Çocuk mizaç özelliklerini belirlemek için “Öğretmen Mizaç Anketi- The Teacher Questionnaire” kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre ise, zor mizaca sahip çocukların, daha fazla saldırgan davranışlar sergiledikleri görülmüştür.

Gagnon ve diğerleri (2014), yapmış oldukları araştırmada okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 44 çocuğun oyun davranışlarına mizaç ve ebeveyn tutumunun etkisini incelerken, diğer ebeveynlere göre daha otoriter olan ebeveynlerin çocuklarının, tepkisel mizaç özelliklerine sahip olduğuna, oyun bozma davranışının daha belirgin gözlemlendiğine ve oyun etkileşiminin bu çocuklarda daha az görüldüğüne dikkat çekmişlerdir.

Stimpson (2001) yapmış olduğu araştırmada, çocuk mizacını ölçmek için “Colorado Çocuk Mizaç Envanteri”ni kullanılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda, duygusallık mizaç özelliği ile başarı arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilirken, utangaçlık mizaç özelliği ile suskun davranış arasında pozitif yönlü ilişki olduğu görülmüştür. Aynı zamanda utangaçlık mizaç özelliği ile erkek çocukların sosyal oyun davranışı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu sonuçlar arasındadır.

Yağmurlu, Sanson ve Köymen’in (2005) yapmış oldukları araştırmada, Türk çocuklarının zihin kuramı yeteneği ve olumlu sosyal davranışları ile mizaç ve çocuk yetiştirme tutumları arasında bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Ayrıca çocuk

mizacındaki tepkisellik özelliği arttıkça çocuğun sıcakkanlılık ve sebatkarlık özelliğinin azalmakta olduğu görölmüştür.

Yağmurlu ve Altan (2010), duygu düzenleme becerisi ile tepkisellik mizaç özelliğinin ilişkisini negatif yönlü, sıcakkanlılık-utangaçlık, sebatkarlık ve ritmiklik mizaç özelliklerinin ise ilişkisinin ise pozitif olduğunu ifade etmişlerdir. Kız çocuklarının sebatkarlık puanlarının daha yüksek olduğu görölmüştür. Ayrıca sonuçlara göre duygu düzenleme becerisinin en yüksek olduğu aralık ise, sıcakkanlılık-utangaçlık mizaç özelliğinin en yüksek düzeyde ve olumlu ebeveyn davranışının orta düzeyde olduğudur.

Ren vd., (2022) yapmış oldukları araştırmada, okul öncesi çocuklarının mizacı ile okula hazır olma ve ilk ders dışı aktivitelere katılımları arasında anlamlı ilişki saptanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, araştırma evreni, araştırma örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, aile yılmazlık düzeyi ve çocuk mizaç özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemek için nicel bir model olan, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki değişken arasındaki ilişkiyi bulmak, bir ya da birkaç değişkenden yola çıkıp diğerini yordamak için kullanılır (Creswell, 2017).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ilindeki devlet ilkokulları bünyesindeki anasınıfları ve bağımsız anaokulları ile özel okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim görmekte olan 4-6 yaş grubu çocuklar ve ebeveynleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise basit seçkisiz örnekleme yoluyla seçilmiş olan 2019-2020 eğitim öğretim döneminde, İstanbul ilinin 6 ilçesindeki (Halkalı, Eyüp, Beykoz, Çekmeköy, Sultangazi, Üsküdar) devlet ilkokulları bünyesindeki anasınıfları ve bağımsız anaokulları ile özel okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 4-6 yaş grubu 271 çocuk ve ebeveynleri oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada; "Bilgi Formu", "Aile Yılmazlık Ölçeği" ve "Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği" kullanılmıştır.

3.3.1. Bilgi Formu

Form anne-babalara yönelik yaş, cinsiyet, birliktelik durumu, sahip oldukları çocuk sayısı, eğitim durumları, çalışma durumları, yetiştirildikleri ebeveynlik tutumu, içinde yetiştikleri coğrafi bölgeye ilişkin; çocuklara yönelik ise cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, devam ettiği okul türüne yönelik kapalı uçlu soruları içerir. Form, Ek-1'de yer almaktadır. Bilgi formundaki sorular, araştırmacı tarafından hazırlanmış ve tez danışmanı tarafından kontrol edildikten sonra forma son hali verilmiştir.

3.3.2. Aile Yılmazlık Ölçeği (AYÖ)

Bu araştırmada, ailelerin yılmazlık d zeyelelerini ölçmek amacıyla 'Aile Yılmazlık  l eği' kullanılmıştır. Ölçeğin kullanım izni,  l eği geliştirmiş olan Sema Kaner'den alınmıştır. Aile Yılmazlık  l eği kullanımını için alınan izin mail yazışmaları Ek-2'de yer almaktadır.

Aile Yılmazlık  l eği 2005 yılında Walsh tarafından geliştirilmiş olup Türkçeye uyarlama, geçerlilik ve güvenirlik  alışması Kaner ve Bayraklı (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin '*Mücadelecilik/Meydan Okuma,  z-Yetkinlik, Yaşama Bağlılık Ve Kendini Kontrol*' olmak üzere dört alt boyutu bulunmaktadır. *Mücadelecilik- Meydan Okuma* alt boyutu; g   koşullarla mücadele edebilme, zorlukların üstesinden gelebilme, olumsuz koşullara rağmen ayakta kalabilme ve risk alabilme gücüyle ilgilidir. * z-Yetkinlik* alt boyutu bireylerin yaşamını etkili şekilde sürdürebilmesi için gerekli özellikleri ifade etmektedir. *Yaşama Bağlılık* alt boyutu yaşama olumlu bakışı ve yaşama olumlu katılımı ifade eder. *Kendini Kontrol* alt boyutu ise bireyin yaşamını kontrol edebilmesini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Ölçek 37 maddeden oluşmaktadır. Mücadelecilik-meydan okuma alt boyutu maddeleri 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 20, 23, 25. maddelerdir.  z-yetkinlik alt boyutu maddeleri: 22, 24, 28, 31, 33, 34, 35, 36, 37. maddelerdir. Yaşama bağlılık alt boyutu maddeleri: 6, 16, 17, 18, 19, 21, 26, 27. maddelerdir. Kontrol alt boyutu maddeleri: 29, 30, 32. maddelerdir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Beşli Likert tipi olan ölçekte maddeler "beni çok iyi tanımlıyor" 5 puan, "beni iyi tanımlıyor" 4 puan, "beni orta düzeyde tanımlıyor" 3 puan, "beni biraz tanımlıyor" 2 puan ve "beni hiç tanımlamıyor" tercihi 1 puan olarak değerlendirilmektedir. Ölçekten alınan toplam puan ile genel aile yılmazlığı düzeyi belirlenmektedir. Aile Yılmazlık  l eği'nden yüksek puan almak, ailelerde yılmazlığın yüksek olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin güvenirlik analizi sonucu cronbach alfa değer i .937 olarak saptanmıştır. Ölçeğin madde-toplam korelasyonları Mücadelecilik alt boyut için .451-.689, öz-yetkinlik alt boyutu için .468-.697, Yaşama Bağlılık alt boyutu için .387-.637 ve Kontrol alt boyutu için .339-.408 arasındadır. Ölçeğin tümü için madde korelasyonları .378-.689 arasında değişmektedir. AY 'n n yapı geçerliliğini test etmek için, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. DFA sonucu elde edilen uyum indeks değerleri Kaykare/Sd=1300.96/620=2.1; RMSEA: 0.046; RMR: 0.044; NFI=0.84; NNFI: 0.90; CFI: 0.91; GFI: 0.88; AGFI: 0.87'dir. Ölçeğin aynılık geçerliliği Anababalık Yetkinliği  l eği (r=0.18-0.50, p<0.01) ve  ğrenilmiş Güçlülük  l eği (r=0.45-0.58, p<0.0) ile

ayrılık geçerliği ise Beck Depresyon Ölçeği ($r = -0.18$ ile -0.36 , $p < 0.001$) ile incelenmiştir. AYÖ'nün Cronbach alfa katsayıları 0.54-0.91; test-tekrar test güvenilirlik değerleri ise 0.33-0.80 arasında değişmekte olup tümü anlamlıdır (Kaner, Bayraklı ve Güzeller, 2011).

3.3.3. Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği (ÇKMÖ)

Bu araştırmada 3-6 yaş grubu çocukların mizaç özelliklerini ölçen "Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği" kullanılmıştır. Kullanım izni, ölçeği Türkçeye uyarlamış olan Yağmurlu'dan mail yoluyla alınmıştır. İzin için yapılan mail yazışmaları Ek-3'te yer almaktadır.

Ölçek 30 maddeden ve 'sebatkarlık, tepkisellik, ritmiklik, ve sıcakkanlılık-utangaçlık' şeklinde 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, 1'den (hemen hiç) 6'ya (hemen her zaman) kadar seçenekleri olan 6'lı likert tipindedir. Sebatkar olma özelliği, çocukların bir işe olan konsantrasyonlarını, tepkisel olma özelliği, çocuğun fevri ve aşırı duygu yansımalarını, ritmik olma özelliği, çocuklardaki temel fiziksel ihtiyaçların (uyku, yemek, tuvalet) düzeninin nasıl olduğunu, son olarak sıcakkanlı-utangaç olma mizaç özelliği ise, çocukların yeni sosyal ilişkiler ve ortamlardaki girişkenliği ve ilişki kurmadaki rahatlığını ifade eder (Aytar vd., 2014).

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanma sürecinde Yağmurlu ve Sanson (2009) tarafından çeviri-geri çeviri yolu kullanılarak, ölçek Avustralya'da yaşamlarını sürdüren 58 Türk çocuğun annelerine uygulanmıştır. Bu çalışmada, ölçeğin Türkçe versiyonunun iç tutarlık puanları sıcakkanlılık-utangaçlık için .80, tepkisellik için .77, sebatkârlık için .76 ve ritmiklik için .48 olarak bulunmuştur. Yağmurlu ve Altan (2010) çalışmalarında ÇKMÖ'ni, yaşları 46 ile 70 ay arasında değişen Türk çocukların annelerine (N=145) uygulanmıştır. Bu çalışma için seçilen örneklem grubu, İstanbul'da orta-üst sosyo-ekonomik düzey ailelere hizmet veren gündüz bakım evlerinden seçilmiştir. Ölçek güvenilirliğinin, sıcakkanlılık-utangaçlık için .75, tepkisellik için .69, sebatkârlık için .75 ve ritmiklik için .63 değerleri ile kabul edilir sınırlar içinde olduğu ortaya konmuştur. Ölçeğin puanlaması alt ölçekteki tüm maddelerin ortalaması alınarak yapılmaktadır. Sıcakkanlılık-Utangaçlık alt boyutu maddeleri: 13, 15, 18, 21, 1, 4, 28. maddelerdir. Sebatkarlık alt boyutu maddeleri: 10, 23, 2, 30, 27, 12, 5. maddelerdir. Ritmiklik alt boyutu maddeleri: 17, 6, 22, 26, 14, 3, 9. maddelerdir. Tepkisellik alt

boyutu maddeleri: 7, 20, 24, 19, 11, 16, 8, 29, 25. maddelerdir. 28, 17, 23, 14, 4, 22, 8, 1. maddeler ters puanlanmaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 17.12.2019-12.05.2020 tarihleri arasında aşağıdaki şekilde toplanmıştır.

- İstanbul'da örnekleme uygun olarak, okul öncesi eğitim kurumlarının idarecileri araştırmaya yönelik bilgilendirilip izin alındıktan sonra ölçekler teslim edilmiştir. Kurumda eğitim gören çocuğu olan ebeveynlere ulaştırılıp, gönüllük esaslı olarak doldurmaları istenmiştir.
- Çocukların mizaç özelliklerini belirlemek amacı ile ÇKMÖ, ailelerin yılmazlık düzeylerini ölçek için AYÖ ve demografik bilgiler için Bilgi Formu ebeveynler tarafından doldurulmuştur.
- Doldurulan ölçekler araştırmacı tarafından çözümlenmek üzere toplanmıştır.
- Toplanan formlarda eksik doldurmuş olanlar ayıklanarak son haliyle 271 form, araştırma analizine dahil edilmiştir.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Veri çözümlenmeleri IBM SPSS Statistics 25 programında gerekli olan istatistiksel işlemler ile yapılmıştır.

AYÖ ve ÇKMÖ alt boyutlarının, güvenilirlik ve normallik analizleri aşağıdaki şekildedir.

Tablo 3. 1. Aile Yılmazlık Ölçeği ve Kısa Mizaç Ölçeği Puanlarının Güvenirlik Katsayıları ve Normallik Testi Sonuçları

Boyut	Kolmogorov-Smirnov						
	n	Cronbach's Alpha	Çarpıklık	Basıklık	İstatistik	sd	p
Mücadelecilik - Meydan okuma	271	.872	-0.280	-0.233	0.054	271	0.05
Öz-yetkinlik	271	.649	-0.573	-0.366	0.134	271	.000
Yaşama bağlılık	271	.762	-0.494	-0.321	0.098	271	.000
Kontrol	271	.458	-0.346	-0.435	0.117	271	.000
Toplam	271	.899	-0.241	-0.341	0.064	271	.009
Sıcakkanlılık-Utangaçlık	271	.701	0.068	-0.583	0.082	271	.000
Sebatkârlık	271	.738	0.002	-0.417	0.055	271	.047
Ritmiklik	271	.532	0.020	-0.494	0.066	271	.006
Tepkisellik	271	.662	0.380	-0.289	0.099	271	.000

Araştırma kapsamında ölçeklerin güvenirlilik düzeylerinin belirlenmesi amacı ile Cronbach's Alfa katsayısı hesaplanırken normal dağılıma uygunluğunun belirlenmesi amacı ile Kolmogorov-Smirnov testi, çarpıklık-basıklık değerleri ve Q-Q plot dağılımları incelenmiştir. Uç değer olduğu belirlenen 17 kişi ve anketin çoğunu doldurmadığı tespit edilen 1 kişi verilerden çıkartılmıştır.

Aile Yılmazlık Ölçeği alt boyutlarından Mücadelecilik-Meydan Okumanın hem Kolmogorov-Smirnov testi sonucuna hem de çarpıklık basıklık değerlerine bakıldığında normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Aile Yılmazlık Ölçeği alt boyutlarından Öz-yetkinlik, Yaşama Bağlılık, Kontrol ve Toplam puan Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları normal dağılıma işaret etmese de çarpıklık basıklık değerleri ve Q-Q plot dağılımlarına bakılarak normal dağılım gösterdiğine karar verilmiştir.

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği alt boyut puanlarının Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları normal dağılıma işaret etmese de, çarpıklık basıklık değerleri ve Q-Q plot dağılımlarına bakılarak ise normal dağılım gösterdiğine karar verilmiştir.

Aile Yılmazlık Ölçeği Ölçeğinin alt boyutlarından *Mücadelecilik-Meydan Okuma* Cronbach's Alfa katsayısı 0,872, *Öz-yetkinlik* Cronbach's Alfa katsayısı 0,649,

Yaşama Bağlılık Cronbach's Alfa katsayısı 0,762, *Kontrol* Cronbach's Alfa katsayısı 0,458 ve *Toplam Puan* Cronbach's Alfa katsayısı 0,899 olarak hesaplanmıştır.

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği alt boyutlarından *Sıcakkanlılık-Utangaçlık* Cronbach's Alfa katsayısı 0,701, *Sebatkarlık* Cronbach's Alfa katsayısı 0,738, *Ritmiklik* Cronbach's Alfa katsayısı 0,532, *Tepkisellik* Cronbach's Alfa katsayısı 0,662 olarak hesaplanmıştır.

Cronbach's Alfa katsayısının 0-1 arasında değiştiği, değerlendirme kriterlerine göre "0.00<0.40 ise ölçek güvenilir değil, 0.40<0.60 ise ölçek düşük güvenilirlikte, 0.60<0.80 ise ölçek oldukça güvenilir ve 0.80<1.00 ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçek" olarak değerlendirildiği ifade edilmektedir (Tavşancıl, 2005). Buna göre her iki ölçeğin yüksek derecede güvenilir oldukları görülmektedir.

Normallik dağılımlarına uygun, alt amaç sırasına göre yapılan istatistik analizleri şöyledir:

1. Çocukların mizaç özellikleri ve ailelerin yılmazlık düzeylerinin incelenmesi için minimum, maksimum, ortalama ve standart sapma değerlerine bakılmıştır.
2. Ailelerin yılmazlık düzeyleri ile çocuklarının mizaç özellikleri arasında anlamlı düzeyde ilişki olup olmadığını belirlemek için Pearson Korelasyon katsayısı kullanılmıştır.
3. Ailelerin yılmazlık düzeylerinin çocuklarının mizaç özelliklerini yordayıp yordamadığını belirlemek üzere regresyon analizi kullanılmıştır.
4. Ailelerin yılmazlık düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için t-testi; yaşa, birliktelik durumuna, sahip olunan çocuk sayısına, eğitim durumuna, çalışma durumuna, yetiştirildiği ebeveyn tutumuna, içinde yetişilen coğrafi bölgeye göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.
5. Çocukların mizaç özelliklerinin cinsiyete ve devam edilen anaokulu türüne göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için t-testi; yaşa, kardeş sayısına, doğum sırasına, göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek üzere ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulguların analizine alt amaçlara uygun bir başlık şeması oluşturularak yer verilmiştir.

4.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Birinci alt amaç, ailelerin yılmazlık düzeyleri ve çocukların mizaç özelliklerini belirlemeye yöneliktir. Birinci alt amaca ilişkin bulgular Tablo 4.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1. Ailelerin Yılmazlık Düzeyleri ve Çocukların Mizaç Özelliklerini Gösteren Tablo

Boyut	N	Ortalama	Ss	Min.	Maks
Mücadelecilik - Meydan okuma	271	61,95	10,06	34,00	83,00
Öz-yetkinlik	271	39,78	3,41	30,00	45,00
Yaşama bağlılık	271	31,68	4,94	18,00	40,00
Kontrol	271	10,72	2,48	3,00	15,00
Toplam	271	144,13	16,84	97,00	179,00
Sıcakkanlılık-Utangaçlık	271	3,85	,94	1,71	6,00
Sebatkârlık	271	3,69	,96	1,29	5,86
Ritmiklik	271	4,20	,78	2,29	6,00
Tepkisellik	271	2,83	,77	1,11	4,89

Tablo 4.1. incelendiğinde görülmektedir ki Aile Yılmazlık Ölçeği alt boyutlarından *Mücadelecilik-Meydan Okuma*’nın ortalaması 61,95 standart sapması 10,06, en düşük değer 34, en yüksek değer 83’tür. *Öz-yetkinliğin* ortalaması 39,78 standart sapması 3,41, en düşük değer 30, en yüksek değer 45’tir. *Yaşama bağlılığın* ortalaması 31,68, standart sapması 4,94, en düşük değer 18, en yüksek değer 40’tır. *Kontrolün* ortalaması 10,72, standart sapması 2,48, en düşük değer 3, en yüksek değer 15’tir.

Aile Yılmazlık Ölçeği toplam puan ortalaması 144,13, standart sapması 16,84, en düşük değer 97, en yüksek değer 179'dur. Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği alt boyutu olan Sıcakkanlılık-Utangaçlığın ortalaması 3,85, standart sapması ,94, en düşük değer 1,71, en yüksek değer 6'dır. Sebatkarlığın ortalaması 3,69, standart sapması ,96, en düşük değer 1,29, en yüksek değer 5,86'dır. Ritmikliğin ortalaması 4,20, standart sapması ,78, en düşük değer 2,29, en yüksek değer 6'dır. Tepkiselliğin ortalaması 2,83, standart sapması ,77, en düşük değer 1,11, en yüksek değer 4,89'dur.

4.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

İkinci alt amaç, ailelerin yılmazlık düzeyleri ile çocuklarının mizaç özellikleri arasında anlamlı düzeyde ilişki olup olmadığını belirlemeye yöneliktir. İkinci alt amaca ilişkin bulgular Tablo 4.2'de sunulmuştur.

Tablo 4.2 Ailelerin Yılmazlık Düzeyleri İle Çocukların Mizaç Özellikleri Arasındaki İlişkiyi Gösteren Pearson Korelasyon Katsayıları Tablosu

		Sıcakkanlılık- Utangaçlık	Sebatkârlık	Ritmiklik	Tepkisellik
Mücadelecilik - Meydan okuma	r	,186**	,209**	,123*	-,148*
	p	,002	,001	,043	,015
Öz-yetkinlik	r	,048	,121*	,107	-,014
	p	,429	,047	,079	,817
Yaşama bağlılık	r	,150*	,142*	,188**	-,085
	p	,013	,020	,002	,164
Kontrol	r	,037	,036	,066	,133*
	p	,547	,550	,279	,028
Toplam	r	,170**	,196**	,160**	-,096
	p	,005	,001	,008	,114

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tablo 4.2.'ye bakıldığında Aile Yılmazlık Ölçeği alt boyutlarından Mücadelecilik-Meydan Okuma ile Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği alt boyutu olan Sıcakkanlılık-Utangaçlık ($r=.186$), Sebatkarlık ($r=.209$) ve Ritmiklik ($r=.123$) arasında pozitif yönlü; Tepkisellik ($r=-.148$) negatif yönlü anlamlı bir ilişki içindedir ($p < .05$). Buna göre aile mücadelecilik-meydan okuma düzeyi arttıkça çocuklardaki sıcakkanlılık, sebatkârlık

ve ritmiklik düzeyi artarken tepkisellik düzeyi azalmaktadır. *Aile Yılmazlık Ölçeği* alt boyutlarından *Öz-yetkinlik* ile *Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği* alt boyutu olan *Sebatkarlık* ($r=.121$, $p<.05$) arasında pozitif yönlü anlam ilişkisi olduğu görülürken; *Sıcakkanlılık-Utangaçlık*, *Ritmiklik* ve *Tepkisellik* arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür. Buna göre aile öz-yetkinlik düzeyi arttıkça çocuklardaki sebatkârlık düzeyi artmaktadır. *Aile Yılmazlık Ölçeği* alt boyutlarından *Yaşama Bağlılık* ile *Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği* alt boyutu olan *Sıcakkanlılık-Utangaçlık* ($r=.150$), *Sebatkarlık* ($r=.142$) ve *Ritmiklik* ($r=.188$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki görülürken ($p<.05$); *Tepkisellik* arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür ($p>.05$). Buna göre aile yaşama bağlılık düzeyi arttıkça çocuklardaki sıcakkanlılık, sebatkârlık ve ritmiklik düzeyi artmaktadır. *Aile Yılmazlık ölçeği* alt boyutlarından *Kontrol* ile *Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği* alt boyutu olan *Sıcakkanlılık-Utangaçlık*, *Sebatkârlık* ve *Ritmiklik* arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülürken ($p>.05$); *Tepkisellik* ($r=.133$) boyutu ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($p<.05$). Buna göre aile kontrol düzeyi arttıkça çocuklardaki tepkisellik düzeyi artmaktadır. Son olarak *Aile Yılmazlık Ölçeği toplam puanı* ile *Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği* alt boyutlarından *Sıcakkanlılık-Utangaçlık* ($r=.170$), *Sebatkarlık* ($r=.196$) ve *Ritmiklik* ($r=.160$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülürken ($p<.05$); *Tepkisellik* arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür ($p>.05$). Buna göre aile yılmazlık düzeyi arttıkça çocuklardaki sıcakkanlılık, sebatkârlık ve ritmiklik düzeyi artmaktadır.

4.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Üçüncü alt amaç, ailelerin yılmazlık düzeylerinin çocuklarının mizaç özelliklerini yordayıp yordamadığını belirlemeye yöneliktir. Üçüncü alt amacın bulguları Tablo 4.3- 4.6'da gösterilmektedir.

Tablo 4.3 Ailelerin Yılmazlık Düzeylerinin Çocukların Sıcakkanlılık-Utangaçlık Düzeyine Etkisini Gösteren Regresyon Analizi

Bağımsız Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	p	R^2	F
Sabit	2,473	,488	,170	5,069	,000	,029	8,041
Yılmazlık	,010	,003		2,836	,005		

Tablo 4.3 incelendiğinde görülmektedir ki *Aile Yılmazlık* düzeyinin çocukların *Sıcakkanlılık-Utangaçlık* düzeyine etkisini ifade etmek için yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur (F=8,041; p<.05). Buna göre, *Aile Yılmazlık* düzeyinin çocukların *Sıcakkanlılık-Utangaçlık* düzeyini yordadığı ve %3'ünü açıkladığı görülmektedir.

Tablo 4.4 Ailelerin Yılmazlık Düzeylerinin Çocukların Sebatkarlık Düzeyine Etkisini Gösteren Regresyon Analizi

Bağımsız Değişkenler	B	Standart Hata	β	<i>t</i>	<i>p</i>	R ²	F
Sabit	2,074	,495	,196	4,191	,000	,039	10,789
Yılmazlık	,011	,003		3,285	,001		

Tablo 4.4 incelendiğinde görülmektedir ki *Aile Yılmazlık* düzeyinin çocukların *Sebatkârlık* düzeyine etkisini ifade etmek için yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur (F=10,789; p<.05). Buna göre, *Aile Yılmazlık* düzeyinin çocukların *Sebatkârlık* düzeyini yordadığı ve %4'ünü açıkladığı görülmektedir.

Tablo 4.5 Ailelerin Yılmazlık Düzeylerinin Çocukların Ritmiklik Düzeyine Etkisini Gösteren Regresyon Analizi

Bağımsız Değişkenler	B	Standart Hata	β	<i>t</i>	<i>p</i>	R ²	F
Sabit	3,134	,404		7,768	,000	0.026	7.080
Yılmazlık	,007	,003	,160	2,661	,008		

Tablo 4.5 incelendiğinde görülmektedir ki *Aile Yılmazlık* düzeyinin çocukların *Ritmiklik* düzeyine olan etkisini ifade etmek için yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur (F=7,080; p<.05). Buna göre, *Aile Yılmazlık* düzeyinin çocukların *Ritmiklik* düzeyini yordadığı ve %3'ünü açıkladığı görülmektedir.

Tablo 4.6 Ailelerin Yılmazlık Düzeylerinin Çocukların Tepkisellik Düzeyine Etkisini Gösteren Regresyon Analizi

Bağımsız Değişkenler	B	Standart Hata	β	<i>t</i>	<i>p</i>	R ²	F
Sabit	3,466	,402	-,096	8,631	,000	,009	2,520
Yılmazlık	-,004	,003		-1,587	,114		

Tablo 4.6 incelendiğinde görülmektedir ki *Aile Yılmazlık* düzeyinin çocukların *Tepkisellik* düzeyine etkisini ifade etmek için yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmamıştır (F=2,520; p>.05).

4.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Dördüncü alt amaç, ailelerin yılmazlık düzeylerinin cinsiyet, yaş, birliktelik durumu, sahip olunan çocuk sayısı, eğitim durumu, çalışma durumu, yetiştirildiği ebeveyn tutumu, içinde yetişilen coğrafi bölge değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yöneliktir. Dördüncü alt amaca yönelik bulgular Tablo 4.7-4.14'te sunulmuştur.

Tablo 4.7 Aile Yılmazlık Ölçeği'nden Alınan Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan t Testi Sonuçları

Ölçeğin Alt Boyutları	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	Sh \bar{x}	T testi		
						t	Sd	p
Mücadelecilik – Meydan okuma	Kadın	242	62,21	10,22	,657	1,243	269	,215
	Erkek	29	59,76	8,48	1,575			
Öz-yetkinlik	Kadın	242	39,91	3,40	,218	1,776	269	,077
	Erkek	29	38,72	3,37	,626			
Yaşama bağlılık	Kadın	242	31,81	5,09	,327	1,222	269	,223
	Erkek	29	30,62	3,24	,602			
Kontrol	Kadın	242	10,76	2,52	,162	,701	269	,484
	Erkek	29	10,41	2,21	,411			
Toplam	Kadın	242	144,69	17,25	1,109	1,566	269	,047*
	Erkek	29	139,52	12,21	2,268			

*p<.05

Tablo 4.7 incelendiğinde görülmektedir ki *Aile Yılmazlık Ölçeği* alt boyutlarından *Mücadelecilik-Meydan Okuma* (t=1.243, p>.05), *Öz-yetkinlik* (t=1.776, p>.05), *Yaşama Bağlılık* (t=1.222, p>.05) ve *Kontrolde* (t=.701, p>.05), cinsiyete göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, *Toplam Puanda* (t=1.566, p<.05) cinsiyete göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık vardır. Buna göre kadınların bildirdiği aile yılmazlık düzeyleri (ort=144.69) erkeklerin bildirdiği aile yılmazlık düzeylerinden (ort.=139,52) daha fazladır.

Tablo 4.8 Aile Yılmazlık Ölçeği'nden Alınan Puanların Yaşa Göre Farklaşım Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçek	f . \bar{X} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları						
	Gru p	N	\bar{X}	SS	VAR.K	KT	Sd	KO	F	p	Anlam l Fark
Mücadelecilik - Meydan okuma	20-25	10	60,10	9,13	G.Arası	665,05	5	133,01	1,32	,26	-
	26-30	64	62,47	8,14	G.İçi	26687,33	265	100,70			
	31-35	88	62,19	11,03	Toplam	27352,38	270	7			
	36-40	72	61,21	10,07							
	41-45	34	63,59	10,19							
	46 ve üstü	3	49,33	16,44							
Öz-yetkinlik	20-25	10	38,40	3,78	G.Arası	167,99	5	33,60	3,00	,01	2-6*
	26-30	64	40,52	3,49	G.İçi	2968,16	265	11,201			
	31-35	88	40,14	3,23	Toplam	3136,15	270				
	36-40	72	38,94	3,24							
	41-45	34	40,03	3,07							
	46 ve üstü	3	35,67	7,23							
Yaşama bağlılık	20-25	10	32,00	5,70	G.Arası	162,75	5	32,55	1,34	,25	-
	26-30	64	31,23	5,24	G.İçi	6422,32	265	24,235			
	31-35	88	32,23	4,84	Toplam	6585,07	270				
	36-40	72	31,56	4,59							
	41-45	34	31,82	4,98							
	46 ve üstü	3	25,33	4,72							
Kontrol	20-25	10	9,70	2,79	G.Arası	20,04	5	4,01	,64	,66	-
	26-30	64	10,78	2,86	G.İçi	1646,64	265	6,214			
	31-35	88	10,93	2,35	Toplam	1666,69	270				
	36-40	72	10,74	2,34							
	41-45	34	10,38	2,30							
	46 ve üstü	3	10,00	3,00							
Toplam	20-25	10	140,20	13,49	G.Arası	2366,24	5	473,25	1,69	,14	-
	26-30	64	145,00	14,85	G.İçi	74202,97	265	280,01			
	31-35	88	145,49	17,64	Toplam	76569,22	270	1			
	36-40	72	142,44	16,74							
	41-45	34	145,82	17,38							
	46 ve üstü	3	120,33	29,67							

*1=20-25, 2=26-30, 3=31-35, 4=36-40, 5=41-45, 6=46 ve üstü

Tablo 4.8'de ifade edildiği şekilde, *Aile Yılmazlık Ölçeği* alt boyutlarından *Mücadelecilik-Meydan Okuma* ($F=1,32$, $p>,05$), *Yaşama Bağlılık* ($F=1,34$, $p>,05$), *Kontrol* ($F=,64$, $p>,05$) ve *Toplam Puandan* ($F= 1,69$, $p>,05$) aldıkları puanlarda yaş düzeyine göre gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken; *Öz Yetkinlik* alt boyutundan aldıkları puanlarda, yaş düzeyine göre gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3,00$, $p<,05$).

Farkın kaynağını tespit etmek üzere yapılan LSD post-hoc testine bakıldığında;

- 46 ve üzeri yaş aralığında olan ebeveynlerin (ort.=35,67), 20-25 (ort=38,40), 26-30 (ort=40,52), 31-35 (ort=40,14), 36-40 (ort=38,94) ve 41-45 yaş aralığında

olanlara (ort.=40,03) oranla *Öz-Yetkinlik alt boyutunda* daha düşük puan aldıkları görülmüştür.

Tablo 4.9 Aile Yılmazlık Ölçeği'nden Alınan Puanların Birliktelik Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan t Testi Sonuçları

Ölçeğin Alt Boyutları	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	Sh \bar{x}	T testi		
						t	Sd	p
Mücadelecilik - Meydan okuma	Evli	265	61,88	10,14	,62	-,832	269	,406
	Boşanmış	6	65,33	5,13	2,09			
Öz-yetkinlik	Evli	265	39,79	3,42	,21	,205	269	,838
	Boşanmış	6	39,50	3,02	1,23			
Yaşama bağlılık	Evli	265	31,71	4,95	,30	,591	269	,555
	Boşanmış	6	30,50	4,42	1,80			
Kontrol	Evli	265	10,71	2,49	,15	-,611	269	,542
	Boşanmış	6	11,33	2,58	1,05			
Toplam	Evli	265	144,08	16,96	1,04	-,372	269	,710
	Boşanmış	6	146,67	10,56	4,31			

*p<.05

Tablo 4.9 incelendiğinde görülmektedir ki *Aile Yılmazlık Ölçeği* alt boyutlarından *Mücadelecilik-Meydan Okuma* (t=-,832, p>.05), *Öz-yetkinlik* (t=,205, p>.05), *Yaşama Bağlılık* (t=,591, p>.05) ve *Kontrolde* (t=-,611, p>.05), ve *Toplam Puanda* (t=-,372 p>.05), cinsiyete göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 4.10 Aile Yılmazlık Ölçeği'nden Alınan Puanların Çocuk Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f . \bar{X} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları						
Ölçek	Gru p	N	\bar{X}	SS	VAR.K	KT	Sd	KO	F	p	Anlaml ı Fark
Mücadelecilik Meydan okuma	1	74	59,78	10,09	G.Arası	589,09	2	294,54	2,95	,05	-
	2	135	63,27	9,67	G.İçi	26763,29	268	99,86			
	3 ve üstü	62	61,66	10,54	Toplam	27352,38	270				
Öz-yetkinlik	1	74	39,30	3,18	G.Arası	59,37	2	29,69	2,59	,08	-
	2	135	40,25	3,20	G.İçi	3076,78	268	11,48			
	3 ve üstü	62	39,34	3,98	Toplam	3136,15	270				
Yaşama bağlılık	1	74	31,07	4,90	G.Arası	38,31	2	19,16	,78		-
	2	135	31,93	4,94	G.İçi	6546,76	268	24,43			
	3 ve üstü	62	31,85	5,00	Toplam	6585,07	270			,46	
Kontrol	1	74	9,82	2,57	G.Arası	85,85	2	42,92	7,28	,00	1-2*
	2	135	11,16	2,40	G.İçi	1580,84	268	5,90			1-3*
	3 ve üstü	62	10,84	2,31	Toplam	1666,69	270				
Toplam	1	74	139,97	16,42	G.Arası			1062,06	3,82		1-2*
	2	135	146,61	15,97	G.İçi	2124,12	2	277,78			
	3 ve üstü	62	143,69	18,37	Toplam	74445,09	268			,02	

*1=1, 2=2, 3=3 ve üstü

Tablo 4.10'da görüldüğü gibi, ebeveynlerin *Aile Yılmazlık Ölçeği* alt boyutlarından *Mücadelecilik-Meydan Okuma* ($F=2,95$, $p>,05$), *Öz-yetkinlik* ($F=2,59$, $p>,05$) ve *Yaşama Bağlılıktan* ($F=,78$, $p>,05$) aldıkları puanlarda çocuk sayısına göre gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken; *Kontrol* ($F= 7,28$, $p<,05$) ve *Toplam Puandan* ($F= 3,82$, $p<,05$) aldıkları puanlarda çocuk sayısına göre gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Farkın kaynağını tespit etmek üzere yapılan Tukey post-hoc testine bakıldığında;

- 1 çocuğu olan ebeveynlerin (ort.=9,82), 2 çocuğu (ort=11,16) ve 3 ve daha fazla çocuğu olanlara (ort=10,84) oranla *Kontrol* alt boyutunda daha düşük puan aldıkları görülmüştür.
- 1 çocuğu olan ebeveynlerin (ort.=139,97), 2 çocuğu (ort=146,61) olanlara oranla *Toplam puandan* daha düşük puan aldıkları görülmüştür.

Tablo 4.11 Aile Yılmazlık Ölçeği'nden Alınan Puanların Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f . \bar{X} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları						
Ölçek	Grup	N	\bar{X}	SS	VAR.K	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Mücade. Meydan okuma	ilkokul	37	62,32	10,97	G.Arası	72,12	3	24,04	,23	,87	-
	ortaokul	37	62,14	8,94	G.İçi	27254,68	266	102,46			
	lise	89	61,20	10,35	Toplam	27326,80	269				
	üniversite	107	62,34	10,01							
Öz- yetkinlik	ilkokul	37	39,54		G.Arası	20,69	3	6,90	,59	,62	-
	ortaokul	37	39,95	3,98	G.İçi	3115,41	266	11,71			
	lise	89	40,12	3,42	Toplam	3136,11	269				
	üniversite	107	39,52	3,29							
Yaşama bağlılık	ilkokul	37	31,51	3,32	G.Arası	15,02	3	5,01	,20	,89	-
	ortaokul	37	31,95	5,22	G.İçi	6564,64	266	24,68			
	lise	89	31,91	5,14	Toplam	6579,66	269				
	üniversite	107	31,43	4,96							
Kontrol	ilkokul	37	11,14	4,82	G.Arası	9,91	3	3,30	,53	,66	-
	ortaokul	37	10,57	2,59	G.İçi	1655,14	266	6,22			
	lise	89	10,78	2,66	Toplam	1665,04	269				
	üniversite	107	10,57	2,61							
Toplam	ilkokul	37	144,51		G.Arası	22,25	3	7,42	,03	,99	-
	ortaokul	37	144,59	19,36	G.İçi	76468,05	266	287,47			
	lise	89	144,01	16,34	Toplam	76490,30	269				
	üniversite	107	143,86	17,04							
				16,20							

*1=ilkokul, 2=ortaokul, 3=lise, 4=üniversite ve üzeri

Tablo 4.11'de görüldüğü gibi, ebeveynlerin *Aile Yılmazlık Ölçeği* alt boyutlarından *Mücadelecilik-Meydan Okuma* ($F=,23$, $p>,05$), *Öz-yetkinlik* ($F=,59$, $p>,05$), *Yaşama Bağlılık* ($F=,20$, $p>,05$) *Kontrol* ($F=,53$, $p>,05$) ve *Toplam Puandan* ($F=,03$, $p>,05$) aldıkları puanlarda eğitim durumu değişkeni ile istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.12 Aile Yılmazlık Ölçeği'nden Alınan Puanların Çalışma Durumu Değişkenine Göre Farklaşp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan t Testi Sonuçları

Ölçeğin Alt Boyutları	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	Sh \bar{x}	T testi		
						t	Sd	p
Mücadelecilik - Meydan okuma	Çalışıyor	85	62,84	9,59	1,04	,977	269	,330
	Çalışmıyor	186	61,55	10,28	,75			
Öz-yetkinlik	Çalışıyor	85	39,45	3,40	,37	-1,095	269	,274
	Çalışmıyor	186	39,94	3,41	,25			
Yaşama bağlılık	Çalışıyor	85	31,53	4,45	,48	-,336	269	,737
	Çalışmıyor	186	31,75	5,16	,38			
Kontrol	Çalışıyor	85	10,61	2,24	,24	-,482	269	,630
	Çalışmıyor	186	10,77	2,59	,19			
Toplam	Çalışıyor	85	144,42	15,64	1,70	,192	269	,848
	Çalışmıyor	186	144,00	17,40	1,28			

*p<.05

Tablo 4.12'de görüldüğü gibi, ebeveynlerin *Aile Yılmazlık Ölçeği* alt boyutlarından *Mücadelecilik-Meydan Okuma* ($t=,977$, $p>,05$), *Öz-yetkinlik* ($t=-,1,095$, $p>,05$), *Yaşama Bağlılık* ($t=-,336$, $p>,05$) *Kontrol* ($t=-,482$, $p>,05$) ve *Toplam Puandan* ($t=,192$, $p>,05$) aldıkları puanlarda çalışma durumu değişkeni ile gruplar arasında istatistiksel olarak ilişki bulunmamıştır.

Tablo 4.13 Aile Yılmazlık Ölçeği'nden Alınan Puanların Ebeveynlerin Kendi Ebeveynlerinin Tutumlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f . \bar{X} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları						
Ölçek	Grup	N	\bar{X}	SS	VAR.K	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Mücade. Meydan okuma	demokrat	89	62,31	10,18	G.Arası G.İçi Toplam	694,82	4	173,70	1,74	,14	-
	otoriter	87	63,31	9,63		26305,36	263	100,02			
	baskıcı	26	58,27	8,81		27000,18	267				
	aşırı	60	61,20	10,71							
	koruyucu	6	57,17	10,03							
Öz-yetkinlik	demokrat	89	39,93	3,31	G.Arası G.İçi Toplam	59,56	4	14,89	1,28	,28	-
	otoriter	87	40,14	3,49		3063,89	263	11,65			
	baskıcı	26	38,77	3,90		3123,45	267				
	aşırı	60	39,67	3,33							
	koruyucu	6	38,00	1,79							
Yaşama bağlılık	demokrat	89	31,97	5,03	G.Arası G.İçi Toplam	80,19	4	20,05	,82	,51	-
	otoriter	87	31,68	4,73		6399,22	263	24,33			
	baskıcı	26	30,00	5,40		6479,41	267				
	aşırı	60	31,67	4,91							
	koruyucu	6	32,00	4,34							
Kontrol	demokrat	89	10,98	2,37	G.Arası G.İçi Toplam	13,95	4	3,49	,56	,69	-
	otoriter	87	10,57	2,71		1625,35	263	6,18			
	baskıcı	26	10,23	2,20		1639,30	267				
	aşırı	60	10,72	2,46							
	koruyucu	6	10,67	1,86							
Toplam	demokrat	89	145,19	17,06	G.Arası G.İçi Toplam	1817,79	4	454,45	1,62	,17	-
	otoriter	87	145,70	16,20		73647,18	263	280,03			
	baskıcı	26	137,27	15,58		75464,97	267				
	aşırı	60	143,25	17,55							
	koruyucu	6	137,83	15,55							

Tablo 4.13'te görüldüğü gibi, ebeveynlerin *Aile Yılmazlık Ölçeği* alt boyutlarından *Mücadelecilik-Meydan Okuma* (F=1,74, p>,05), *Öz-yetkinlik* (F=1,28, p>,05), *Yaşama Bağlılık* (F=,82, p>,05) *Kontrol* (F=,56, p>,05) ve *Toplam Puandan* (F= 1,62, p>,05) aldıkları puanlarda, kendi ebeveynlerinin tutumlarına göre gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki görülmemektedir.

Tablo 4.14 Aile Yılmazlık Ölçeği'nden Alınan Puanların Ebeveynlerin Yetiştirdiği Coğrafi Bölgeye Göre Farklaşıp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f . \bar{X} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları							
Ölçek	Grup	N	\bar{X}	SS	VAR.K	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark	
Mücade. Meydan okuma	Marmara	176	62,52	10,58	G.Arası	612,33	7	87,48	,86	,54	-	
	Karadeniz	37	60,59	8,84		G.İçi	26740,04	263				101,67
	Ege	13	59,38	8,41		Toplam	27352,38	270				
		Akdeniz	8	61,00	8,26							
		İç Anadolu	13	62,62	10,23							
		D. Anadolu	13	60,77	9,22							
		G.D. Ana.	7	57,43	9,95							
		Yurtdışı	4	69,50	6,86							
Öz- yetkinlik	Marmara	176	39,89	3,36	G.Arası	85,01	7	12,14	1,05	,40	-	
	Karadeniz	37	39,35	3,76		G.İçi	3051,14	263				11,60
	Ege	13	39,08	3,48		Toplam	3136,15	270				
		Akdeniz	8	39,50	4,11							
		İç Anadolu	13	40,00	2,48							
		D. Anadolu	13	38,46	3,57							
		G.D. Ana.	7	41,86	1,77							
		Yurtdışı	4	41,75	4,57							
Yaşama bağlılık	Marmara	176	31,86	5,11	G.Arası	167,06	7	23,87	,98	,45	-	
	Karadeniz	37	31,41	5,14		G.İçi	6418,01	263				24,40
	Ege	13	31,92	3,23		Toplam	6585,07	270				
		Akdeniz	8	32,25	5,39							
		İç Anadolu	13	33,23	4,17							
		D. Anadolu	13	29,08	4,66							
		G.D. Ana.	7	29,43	3,46							
		Yurtdışı	4	31,50	2,89							
Kontrol	Marmara	176	10,67	2,59	G.Arası	63,16	7	9,02	1,48	,17	-	
	Karadeniz	37	10,78	2,24		G.İçi	1603,52	263				6,10
	Ege	13	9,69	1,97		Toplam	1666,69	270				
		Akdeniz	8	10,25	1,98							
		İç Anadolu	13	12,15	1,99							
		D. Anadolu	13	10,15	2,12							
		G.D. Ana.	7	11,43	1,81							
		Yurtdışı	4	12,50	4,36							
Toplam	Marmara	176	144,94	17,48	G.Arası	1705,70	7	243,67	,86	,54	-	
	Karadeniz	37	142,14	17,38		G.İçi	74863,52	263				284,65
	Ege	13	140,08	11,41		Toplam	76569,22	270				
		Akdeniz	8	143,00	13,82							
		İç Anadolu	13	148,00	15,16							
		D. Anadolu	13	138,46	16,50							
		G.D. Ana.	7	140,14	11,70							
		Yurtdışı	4	155,25	15,84							

Tablo 4.14'te görüldüğü gibi, ebeveynlerin *Aile Yılmazlık Ölçeği* alt boyutlarından *Mücadelecilik-Meydan Okuma* ($F=,86$, $p>,05$), *Öz-yetkinlik* ($F=1,05$, $p>,05$), *Yaşama Bağlılık* ($F=,98$, $p>,05$) *Kontrol* ($F=1,48$, $p>,05$) ve *Toplam Puandan* ($F=,86$, $p>,05$) aldıkları puanlarda, içinde yetiştikleri coğrafi bölgeye göre gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

4.5. Beşinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Beşinci alt amaç, çocukların mizaç özelliklerinin cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, devam edilen anaokulu türü değişkenleri ile ilişkili olup olmadığı belirlemeye yöneliktir. Beşinci alt amaca ilişkin bulgular Tablo 4.15-4.19’da sunulmuştur.

Tablo 4.15 Kısa Mizaç Ölçeği’nden Alınan Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan t Testi Sonuçları

Ölçeğin Alt Boyutları	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	Sh \bar{x}	T testi		
						t	Sd	p
Sıcakkanlılık-Utangaçlık	Kız	133	3,83	,92	,08	-,304	269	,762
	Erkek	138	3,86	,96	,08			
Sebatkârlık	Kız	133	3,91	,91	,08	3,829	269	,000*
	Erkek	138	3,47	,96	,08			
Ritmiklik	Kız	133	4,24	,78	,07	,795	269	,427
	Erkek	138	4,16	,78	,07			
Tepkisellik	Kız	133	2,73	,76	,07	-2,152	269	,032*
	Erkek	138	2,93	,76	,06			

*p<.05

Tablo 4.15’te görüldüğü gibi, çocukların *Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği* alt boyutlarından *Sıcakkanlılık-Utangaçlık* ($t=-,304$ $p>,05$) ve *Ritmiklik*ten ($t=,795$, $p>,05$) aldıkları puanlarda cinsiyet değişkeni ile aralarında istatistiksel olarak ilişki olmadığı ancak,

Sebatkarlık ($t=3,829$, $p<,05$) ve *Tepkisellik*ten ($t=-2,152$, $p<,05$) aldıkları puanlarda, cinsiyete göre gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

Buna göre,

- Kızların (ort.=3,91) erkeklere (ort.=3,47) oranla *Sebatkarlıktan* daha yüksek puan aldıkları,
- Kızların (ort.=2,73) erkeklere (ort.=2,93) oranla *Tepkisellikten* daha düşük puan aldıkları görülmüştür.

Tablo 4.16 Kısa Mizaç Ölçeği'nden Alınan Puanların Çocukların Yaşına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçek	f . \bar{X} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
	Grup	N	\bar{X}	SS	VAR.K	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Sıcakkanlılık-Utangaçlık	4	40	3,83	,85	G.Arası	,04	2	,02	,02	,98	-
	5	146	3,86	,96	G.İçi	239,65	268	,89			
	6	85	3,84	,97	Toplam	239,68	270				
Sebatkârlık	4	40	3,51	,92	G.Arası	2,02	2	1,01	1,09	,34	-
	5	146	3,75	1,00	G.İçi	247,03	268	,92			
	6	85	3,66	,91	Toplam	249,05	270				
Ritmiklik	4	40	4,27	,86	G.Arası	,25	2	,12	,21	,81	-
	5	146	4,19	,80	G.İçi	163,20	268	,61			
	6	85	4,18	,71	Toplam	163,45	270				
Tepkisellik	4	40	2,96	,89	G.Arası	2,29	2	1,14	1,95	,14	-
	5	146	2,87	,73	G.İçi	156,96	268	,59			
	6	85	2,70	,77	Toplam	159,25	270				

Tablo 4.16'da görüldüğü gibi, çocukların *Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği* alt boyutlarından *Sıcakkanlılık-Utangaçlık* (F=,02, p>,05), *Sebatkârlık* (F=1,09, p>,05), *Ritmiklik* (F=,21, p>,05) ve *Tepkisellikten* (F=1,95, p>,05) aldıkları puanlarda, yaşa göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Tablo 4.17 Kısa Mizaç Ölçeği'nden Alınan Puanların Kardeş Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçek	f . \bar{X} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
	Grup	N	\bar{X}	SS	VAR.K	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Sıcakkanlılık-Utangaçlık	1	74	3,74	,96	G.Arası	1,20	2	,60	,67	,51	-
	2	135	3,90	,95	G.İçi	238,49	268	,89			
	3 ve üstü	62	3,86	,90	Toplam	239,68	270				
Sebatkârlık	1	74	3,50	,97	G.Arası	3,98	2	1,99	2,17	,12	-
	2	135	3,79	1,02	G.İçi	245,07	268	,91			
	3 ve üstü	62	3,68	,77	Toplam	249,05	270				
Ritmiklik	1	74	4,07	,77	G.Arası	3,13	2	1,56	2,62	,08	-
	2	135	4,31	,78	G.İçi	160,32	268	,60			
	3 ve üstü	62	4,12	,76	Toplam	163,45	270				
Tepkisellik	1	74	2,82	,76	G.Arası	,04	2	,02	,04		-
	2	135	2,83	,81	G.İçi	159,20	268	,59			
	3 ve üstü	62	2,85	,69	Toplam	159,25	270			,96	

Tablo 4.17’de görüldüğü gibi, çocukların *Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği* alt boyutlarından *Sıcakkanlılık-Utangaçlık* ($F=,67$, $p>,05$), *Sebatkârlık* ($F=2,17$, $p>,05$), *Ritmiklik* ($F=2,62$, $p>,05$) ve *Tepkisellikten* ($F=,04$, $p>,05$) aldıkları puanlarda, kardeş sayısına göre gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 4.18 Kısa Mizaç Ölçeği’nden Alınan Puanların Doğum Sırasına Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f . \bar{X} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları						
Ölçek	Grup	N	\bar{X}	SS	VAR.K	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Sıcakkanlılık -Utangaçlık	1	163	3,80	,93	G.Arası	2,69	2	1,34	1,54	,22	-
	2	73	3,99	,95	G.İçi	232,34	267	,87			
	3 ve üstü	34	3,69	,90	Toplam	235,03	269				
Sebatkârlık	1	163	3,66	1,02	G.Arası	2,08	2	1,04	1,12	,33	-
	2	73	3,81	,93	G.İçi	246,94	267	,92			
	3 ve üstü	34	3,53	,71	Toplam	249,02	269				
Ritmiklik	1	163	4,20	,77	G.Arası	,93	2	,46	,77	,46	-
	2	73	4,27	,83	G.İçi	160,71	267	,60			
	3 ve üstü	34	4,07	,67	Toplam	161,64	269				
Tepkisellik	1	163	2,86	,77	G.Arası	,41	2	,21	,35	,71	-
	2	73	2,77	,79	G.İçi	158,76	267	,59			
	3 ve üstü	34	2,85	,75	Toplam	159,17	269				

Tablo 4.18’de görüldüğü gibi, çocukların *Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği* alt boyutlarından *Sıcakkanlılık-Utangaçlık* ($F=1,54$, $p>,05$), *Sebatkârlık* ($F=1,12$, $p>,05$), *Ritmiklik* ($F=,77$, $p>,05$) ve *Tepkisellikten* ($F=,35$, $p>,05$) aldıkları puanlarda, doğum sırası değişkenine göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Tablo 4.19 Kısa Mizaç Ölçeği'nden Alınan Puanların Devam edilen Anaokulu Türüne Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan t Testi Sonuçları

Ölçeğin Alt Boyutları	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	Sh \bar{x}	T testi		
						t	Sd	p
Sıcakkanlılık-Utangaçlık	Devlet	215	3,86	,97	,07	,136	266	,89
	Özel	53	3,84	,85	,12			
Sebatkârlık	Devlet	215	3,63	,95	,06	-2,057	266	,04*
	Özel	53	3,93	,98	,13			
Ritmiklik	Devlet	215	4,18	,80	,05	-1,041	266	,30
	Özel	53	4,30	,72	,10			
Tepkisellik	Devlet	215	2,82	,79	,05	-,320	266	,75
	Özel	53	2,86	,68	,09			

*p<.05

Tablo 4.19'da ifade edildiği şekilde, çocukların *Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği* alt boyutu olan *Sıcakkanlılık-Utangaçlık* (t=,136, p>,05), *Ritmiklik* (t=-1,041, p>,05) ve *Tepkisellikten* (t=-,320, p>,05) aldıkları puanlarda okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı ilişki olmadığı ancak, *Sebatkârlıktan* (t=-2,057, p<,05) aldıkları puanlarda okul türüne göre gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

Buna göre,

- Devlet okullarında okuyan çocukların (ort.=3,63) özel okullarda okuyanlara (ort.=3,93) oranla, *Sebatkârlıktan* daha düşük puan aldıkları görülmüştür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümü bulgular üzerinden yorumlanan sonuç ve tartışma kısmı ve öneriler kısmını içermektedir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Birinci Alt Amaca İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Araştırmanın birinci alt amacı, çocukların mizaç özelliklerini ve ebeveynlerinin aile yılmazlık düzeylerini belirlemektir. Araştırma sonucunda ailelerin çoğu *mücadelecilik-meydan okumaya* yönelik yılmazlık özelliğine sahipken, en az sahip olunan yılmazlık özelliğinin *kontrol*e yönelik yılmazlık olduğu saptanmıştır. Çocukların çoğu *sıcakkanlılık-utangaçlık ve ritmiklik* mizaç özelliğine sahipken, en az sahip olunan mizaç özelliği *tepkisellik* olarak saptanmıştır.

Araştırmanın bu sonucuna uyan başka bir çalışma bulunamamıştır. *Mücadelecilik-meydan okuma*, ailelerin zor durumlar karşısında mücadele edebilmesi ve yaşananlara rağmen risk alıp yıkılmamasını ifade eder. *Kontrol* ise, kişilerin yaşamları üzerinde kontrol kurabilmesidir (Kaner ve Bayraklı, 2010). *Sıcakkanlılık-utangaçlık*, çocukların yeni ortamlara ve insanlara yaklaşma konusundaki duruşların ifade etmektedir (Prior vd., 2000). *Ritmiklik* alt boyutu ise uyku, tuvalet, yemek gibi günlük rutinin düzenini ölçen bir mizaç özelliğidir (Yoleri ve Küçükyeşil, 2014). Araştırmanın bu sonucu şu şekilde yorumlanabilir: Ebeveynlerin güçlükler karşısındaki yılmaz tavrının belirgin varlığı, olaylar karşısındaki dik duruşu ve risk alma gücü ile çocukların ilişkilerdeki kolay iletişim kurmasına sebep olan sıcakkanlılık, yaşantılarındaki düzenin ifadesi olan ritmiklik mizaç özelliklerini ifade eden bu sonuca göre, aile yılmazlığı ve çocuk mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin araştırmaya değer iki kavram olduğunu göstermektedir.

İkinci Alt Amaca İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Araştırmanın ikinci alt amacı, ailelerin yılmazlık düzeyi ile çocuklarının mizaç özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Ailelerin *mücadelecilik-meydan okumaya* yönelik yılmazlık düzeyleri ile çocukların *ritmiklik, sıcakkanlılık-utangaçlık ve sebatkarlık* mizaç özellikleri arasında pozitif yönlü; *tepkisellik* mizaç özelliği ile arasındaki ise negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre aile

mücadelecilik-meydan okuma düzeyi arttıkça çocuklardaki *sıcakkanlılık, sebatkârlık ve ritmiklik* düzeyi artarken, *tepkisellik* düzeyi azalmaktadır.

Araştırmanın bu sonucuna uygun yapılmış başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Buna göre, ailelerin yılmazlık alt boyutlarından *mücadelecilik-meydan okuma* özellikleri olan zorlu yaşantılar karşısında risk alarak pes etmeden ve aile bağlarını sağlam tutarak devam etmelerinin, çocukların olumlu mizaç özelliklerini pekiştirirken, olumsuz kabul edilen *tepkisellik* mizaç özelliğinin ise azalmasına sebep olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Ailelerin *öz-yetkinliğe* yönelik yılmazlık düzeyleri ile çocukların *sebatkarlık* mizaç özellikleri arasında pozitif yönlü anlam ilişkisi olduğu görülürken; *sıcakkanlılık-utangaçlık, ritmiklik ve tepkisellik* mizaç özellikleri arasında ise ilişki bulunmadığı görülmüştür. Buna göre aile *öz-yetkinlik* düzeyi arttıkça çocuklardaki *sebatkârlık* düzeyi artmaktadır.

Öz-yetkinlik, kişinin yaşamını kolay ve kendine faydalı şekilde sürdürebilmesi için gerekli özelliklerdir. Aile Yılmazlık Ölçeği'nde öz-yetkinlik alt boyutunu ölçen maddelere bakıldığında, kişinin kendi yaşamı konusundaki varlığını etkili kullanması ve yaşamına değen insanların varlığının da yaşamı için etkin olmasını ifade ettiği söylenebilir (Kaner ve Bayraklı, 2010). Çocuk mizaç özelliklerinden sebatkar olma ise, bir işe dikkatini verebilme ve işi sürdürme şeklinde tanımlanır (Yağmurlu, Sanson ve Köymen, 2005). Buna göre ebeveynlerin kendi yaşamlarındaki hakimiyetinin ve yetkinliğinin, çocukların sebatkar olma özelliklerini destekleyerek, hayatlarında olan aktivite ve durumlar konusunda sebat düzeylerinin artmasına sebep olmuş olabilir.

Ailelerin *yaşama bağlılığa* yönelik yılmazlık düzeyleri ile çocukların *sıcakkanlılık-utangaçlık, sebatkarlık ve ritmiklik* mizaç özellikleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki görülürken; *tepkisellik* mizaç özellikleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Buna göre, ailenin *yaşama bağlılık* düzeyi arttıkça çocuklardaki *sıcakkanlılık, sebatkârlık ve ritmiklik* düzeyi artmaktadır.

Aile yılmazlığı alt boyutlarından yaşama bağlılık, bireyin yaşama pozitif bakış açısını, yeniliklere açık oluşunu ve hayatı sevgi ile kucaklayışını ifade etmektedir (Kaner ve Bayraklı, 2010). Araştırmanın bu sonucuna göre, ebeveynleri yaşama karşı daha pozitif yaklaşan çocuklardaki sıcakkanlılık, sebatkar olma ve ritmiklik gibi yaşamı daha pozitif etkileyen özelliklerin lehine bir sonuç verdiği görülmektedir.

Ebeveynlerin hayata bakış açıları ve kişilik özelliklerinin çocukların mizaç özellikleri ile ilişkili olduğunu ifade eden birçok çalışma mevcuttur. Arabacıoğlu (2019) çalışmasında, annenin demokratik ebeveyn tutumunu ile sebatkarlık mizaç özelliği arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğunu sonucunu elde etmiştir. Atayeter (2020), ebeveynleri açık fikirli ve uyumlu olan çocukların, mizaç özelliklerinin pozitif yönde etkilendiğini ifade etmiştir. Bu araştırmanın sonucu ve diğer çalışmalar, ebeveynin yaşama yaklaşımındaki pozitifliğin ve uyumun, aile ortamında ve çocuklar üzerinde olumlu bir iklim oluşturmasıyla, çocukların ilişkilerinde daha sıcakkanlı, yaptıkları işlerde daha sabırlı ve sonuca gidebilen, günlük rutinlerinde daha düzenli olmalarına sebebiyet vermiş olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Ailelerin *kontrole* yönelik yılmazlık düzeyleri ile çocukların *sıcakkanlılık-utangaçlık*, *sebatkârlık* ve *ritmiklik* mizaç özellikleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülürken; *tepkisellik* mizaç özelliği arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre ailenin *kontrol* düzeyi arttıkça çocuklardaki *tepkisellik* düzeyi artmaktadır.

Aile Yılmazlık Ölçeği'nde *kontrol* alt boyutunu ölçen maddelere göre, kişinin yaşamını ve içinde bulunduğu duygu durumlarını kontrol edebilmesini ifade eder (Kaner ve Bayraklı, 2000). Tepkisellik mizaç özelliği ise, çocuğun olaylar ve durumlar karşısında fevri duygusal tepkiler vermesidir (Yağmurlu ve Altan, 2010). Araştırmanın sonucu, ebeveynlerin yaşamlarındaki kontrolü sağlamak için sergiledikleri tutumların, çocukların olaylar karşısında daha az esnek olması ve buna bağlı olarak, daha çok tepkisel davranışlar göstermesine sebep olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Ailelerin genel yılmazlık düzeyleri ile çocukların *sebatkarlık*, *sıcakkanlılık-utangaçlık*, ve *ritmiklik* mizaç özellikleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülürken; *tepkisellik* mizaç özelliği arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Buna göre ailelerin genel yılmazlık düzeyi arttıkça çocuklardaki *sıcakkanlılık*, *sebatkârlık* ve *ritmiklik* düzeyi artmaktadır.

Araştırmanın bu sonucuna uygun başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Buna göre, stresli yaşam olaylarının, bütün aile üyelerini etkilemesi ve aile yılmazlık düzeyinin artması ile aile bağlarının kopmadan güçlü bir şekilde varlığını sürdürmesi, çocukların olumlu mizaç özellikleri olan, *sıcakkanlılık-utangaçlık*, *sebatkarlık* ve *ritmiklik* özelliklerinin lehine bir sonuç verdiği söylenebilir.

Üçüncü Alt Amaca İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Araştırmanın üçüncü alt amacı, ailelerin yılmazlık düzeylerinin, çocuklarının mizaç özelliklerini yordayıp yordadığını belirlemektir. Araştırma sonucunda, ailelerin yılmazlık düzeyinin çocukların *sıcakkanlılık-utangaçlık, sebatkârlık ve ritmiklik* mizaç özelliklerini anlamlı düzeyde yordadığı, fakat *tepkisellik* mizaç özelliğini anlamlı düzeyde yordamadığı saptanmıştır.

Araştırmanın bu sonucuna uygun başka bir çalışma bulunamamıştır. Tepkisellik mizaç özelliği, çocukların duygusal durumlarını, davranışsal olarak olumsuz ve fevri şekilde yansıtmasını ifade etmektedir (Kaner ve Bayraklı, 2010). Ailelerin yılmaz oluşları, yılmazlık gerektiren durumlar karşısında ailenin bütünlüğünü ve olayların içinden psikolojik olarak daha güçlü çıkma halini ifade etmektedir (Walsh, 2017). Ebeveynlerdeki güçlü ve zorluklar karşısında pes etmeyen aile duruşu, aile üyelerinin birlikte sıkıntıların üstesinden gelirkenki bütünlüğü, yaşama bakış açılarındaki pozitiflik ve yaşamları üzerindeki kontrolleri, olumlu bir aile ortamı sunarak; çocuklarının ilişkilerde sıcakkanlı, işlerinde sebatkar ve rutinlerinde düzenli olması üzerinde etkisi olduğu söylenebilir. Öte yandan ebeveynlerin yılmazlık özelliklerinin, olumsuz kabul edilen tepkisellik mizaç özelliğine bir etkisi olmadığı görülmektedir.

Dördüncü Alt Amaca İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Araştırmanın dördüncü alt amacı, ailelerin yılmazlık düzeylerinin cinsiyete, yaşa, birliktelik durumuna, sahip olunan çocuk sayısına, eğitim durumuna, çalışma durumuna, yetiştirildiği ebeveyn tutumuna, içinde yetişilen coğrafi bölgeye göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir. Ebeveynlerin, *öz-yetkinlik, mücadelelilik-meydan okuma, yaşama bağlılık ve kontrole* yönelik yılmazlık düzeyleri, cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmazken; genel yılmazlık düzeyleri, cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre kadınların bildirdiği aile yılmazlık düzeyi, erkeklerin bildirdiği aile yılmazlık düzeyinden daha yüksektir.

Abdurrahimova'nın (2021) yapmış olduğu araştırmaya göre, aile yılmazlığının sadece *öz-yeterlilik* alt boyutunun cinsiyet değişkeni ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Şahin (2021) ebeveynlerle yapmış olduğu araştırmada erkeklerin kadınlara göre daha yılmaz ve mücadeleci olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Önem'in (2020) yapmış olduğu araştırmada DEHB tanılı çocuğu olan anne babaların sosyo-demografik özelliklere göre erkeklerin aile yılmazlık alt boyutlarından

mücadelecilik-meydan okuma, öz-yetkinlik, kendini kontrol ortalama puanı, kadınların ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Yazıcı'nın (2019) yapmış olduğu araştırmaya göre, aile yılmazlığı ve cinsiyet değişkeni arasında bir ilişki olmadığı saptanmıştır.

Turan (2017), çalışmasında, aile yılmazlığının cinsiyet değişkeni ile ilişkili olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın bu sonucunu destekleyen çalışmalar olduğu gibi bu sonuca paralellik göstermeyen çalışmalar da mevcuttur. İçinde yaşadığımız toplumun kültürel olarak kadından beklentilerinin ve kadına yüklenen sorumlulukların erkeklerden ayrışması dolayısı ile kadın, aile içinde idare eden, manevi anlamda sorumluluk ve risk alan kişidir. Kadınlar yaşamın birçok alanında erkeklere oranla yarışa geride başlarlar ve daha çok emek harcamaları gerekmektedir (Demirbilek, 2007). Buna göre içinde bulunduğumuz kültürde, kadınların ev içinde ve sosyal yaşamda mücadele etmesi gereken durumların erkeklere göre farklılaşmasının daha yılmaz olmalarına sebep olmuş olabileceği söylenebilir.

Ebeveynlerin genel yılmazlık düzeyleri, *mücadelecilik-meydan okuma, yaşama bağlılık ve kontrole* yönelik yılmazlık düzeyleri yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşmazken; *öz yetkinliğe* yönelik yılmazlık düzeyleri yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre; 46 ve üzeri yaş aralığında olan ebeveynlerin *öz-yetkinliğe* yönelik yılmazlık düzeyleri 20-25, 26-30, 31-35, 36-40 ve 41-45 yaş aralığında olan ebeveynlere göre daha düşüktür.

Önem (2020), DEHB tanılı çocuğu olan kişilerin, aile yılmazlık alt boyutundan *mücadelecilik* ortalama puanı yaş grupları arasında farklılık görüldüğünü ifade etmektedir. Ebeveynlerin 42 yaş ve üzerinde olanların puanları, 24-41 yaş arasındaki kişilere göre *mücadelecilik* ortalama puanı yüksek olduğu görülmektedir.

Pak Güre (2021) yapmış olduğu araştırmada aile yılmazlığı ile yaş değişkeni arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Şahin'in (2021) yapmış olduğu araştırmanın sonucuna göre ebeveynlerin yaş almaları ile birlikte, aile yılmazlık düzeylerinin ve *mücadelecilik-meydan okuma, öz-yetkinlik ve yaşama bağlılık* alt boyutlarının arttığını ifade etmiştir.

Turan (2017) yaptığı araştırmada, aile yılmazlığı ile yaş değişkeni arasında ilişki olmadığını saptamıştır.

Araştırmanın bu sonucuna göre, aile yılmazlık düzeyinin *z yetkinlik* alt boyutu, ebeveynlerin yaş değişkeni ile ilişkilidir. z yetkinlik alt boyutu, kişinin yaşamının gidişatı karşısında etkili bir şekilde varlığını gösterip, yönetebilmesi ile ilgili olan özellikleridir (Kaner ve Bayraklı, 2010; Bandura'dan akt. Kaner, 2010). Bu durum şu şekilde yorumlanabilir: Bireylerin, yaşın ilerlemiş olması ile olaylar ve durumlar karşısındaki beklentileri azalmış, fiziksel ve ruhsal olarak daha ihtiyaç sahibi oldukları bir hale gelmiş ve kendilerini, yaşantıları karşısında etkili bir yönetici olarak görmekten uzaklaşmış olabilecekleri söylenbilir.

Ebeveynlerin *mücadelecilik-meydan okuma, yaşama bağlılık ve öz-yetkinliğe* yönelik yılmazlık düzeyleri ocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmazken; genel yılmazlık düzeyleri ve *kontrol* yönelik yılmazlık düzeyleri ocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre; 1 çocuğu olan ebeveynlerin *kontrol* yönelik yılmazlık düzeyleri, 2 ve 3 çocuğu olanlara göre daha dşuktur. 1 çocuğu olan ebeveynlerin genel yılmazlık düzeyleri, 2 çocuğu olanlara göre daha dşuktur.

şahin'in (2021) araştırmasına göre, ocuk sayısındaki azalmanın ebeveynlerin aile yılmazlıkları ve yılmazlığın alt boyutlarından mücadelecilik-meydan okuma ve kontrol değişkenleri üzerinde pozitif yönlü anlamlı ilişki grlmştr.

nem'in (2020) DEHB tanılı çocuğu olan anne babalar üzerinde yapmış olduğu araştırmada, ikiden fazla çocuğu olan ebeveynlerin, mücadelecilik ve kendini kontrol ortalama puanının iki çocuğu olan ebeveynlerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmanın bu sonucunu destekleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. İki veya üç çocuğu olan ebeveynlerin günlük yaşantılarındaki akışı korumak için daha planlı ve sistemli olmaları gerekmektedir. Bu durum tek çocuğu olan ebeveynlerin, iki ve üç çocuğu olan ebeveynlere göre kontrol düzeyinin daha düşük çıkmasına sebep olmuş olabilir.

Tek çocuğu olan ebeveynlerin genel yılmazlık düzeylerinin, iki çocuğu olan ebeveynlere göre daha düşük çıkması ise şu şekilde yorumlanabilir: Bir nceki sonuçta ifade edildiği gibi iki çocuğu olan ebeveynlerin, günlük rutini korumaları için planlı olmaları gerektiği gibi, ikinci çocukla beraber, yaşadıkları birçok sorunla ilk kez

karşılamiyor olurlar. Buna karşın, tek çocuğu olan ebeveynlerin yaşamda ilk kez karşılaştıkları sorunlar olmasından dolayı genel yılmazlık düzeylerinin daha düşük çıkmış olabileceği söylenebilir.

Ebeveynlerin genel yılmazlık düzeylerinin, *mücadelecilik-meydan okuma*, *öz-yetkinlik*, *yaşama bağlılık* ve *kontrole* yönelik yılmazlık düzeylerinin birliktelik durumlarına, eğitim durumlarına, çalışma durumlarına, içinde yetiştikleri coğrafi bölgeye ve yetiştirildikleri ebeveyn tutumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır.

Abdurrahimova'nın (2021) yapmış olduğu araştırma sonucunda medeni durum ile aile yılmazlık değişkeni arasında ilişki olduğu ve evli bireylerde bekar bireylere göre aile yılmazlığının *mücadelecilik-meydan okuma* ve *yaşama bağlılık* boyutlarının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışmada elde edilen bir başka bulgu ise şöyledir: Aile yılmazlığı ve eğitim durumu arasında, aile yılmazlık alt boyutu olan *mücadelecilik-meydan okuma* ve *öz yetkinlik* ile ilişki olmadığı ancak *yaşama bağlılık* alt boyutu ile arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın bir diğer sonucu ise, çalışma durumu değişkenin aile yılmazlığına göre anlamlı farklılık göstermediği yönündedir.

Şahin'in (2021) araştırmasında, ebeveynlerin eğitim durumlarındaki artış ile genel aile yılmazlığı ve bütün alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görölmektedir.

Önem'in (2020) yapmış olduğu çalışmada, DEHB tanılı çocuğu olan anne babaların aile yılmazlık düzeyi ile eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık görölmemiştir.

Pekşen (2020), kültürler arası evlilik yapmış bireylerin eğitim durumunun, aile yılmazlığını anlamlı olarak yordamadığı ifade etmiştir.

Yazıcı'nın (2019) yapmış olduğu araştırma sonucunda anne babanın eğitim durumu ile yılmazlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görölmüştür.

Turan (2017), aile yılmazlığı ile medeni durumun ilişkili değişkenler olduğunu ifade etmiştir. Çocuğu Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı almış ebeveynler üzerinde yaptığı çalışmaya göre, boşanmış olan ebeveynlerdeki *mücadelecilik-meydan okuma* düzeyi, evli ebeveynlere göre daha yüksek çıkmıştır. Bir diğer sonuç ise, aile yılmazlığı alt boyutlarından *mücadelecilik-meydan okuma* ortalamasının ilkokul

mezunu bireylerde; lise, lisans ve yüksek lisans grubunda yer alan bireylere göre anlamlı derecede düşük olduğu şeklindedir. Araştırmanın başka bir sonucu ise aile yılmazlığının, çalışma durumu değişkeni ile ilişkisi olmadığı yönündedir.

Araştırmanın bu sonucuna uygun çalışmalar olduğu gibi bu sonuçları desteklemeyen çalışmalar da mevcuttur. Aile yılmazlığının, sosyoekonomik durum (Yazıcı, 2019), anne evlilik doyumunu, baba evlilik doyumunu (Aydın, 2018), evlilik doyumunu (Pekşen, 2020), pozitif ruh sağlığı (Pak Güre, 2021), iletişim becerileri (Buluş ve Bağcı, 2016) gibi farklı değişkenlerle ilişkili olduğu, ancak; birliktelik durumu, eğitim durumu, çalışma durumu, yetiştirildikleri ebeveyn tutumu ve içinde yetişilen coğrafi bölge değişkenleri ile anlamlı bir ilişkisi olmadığı görülmektedir.

Beşinci Alt Amaca İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Araştırmanın beşinci alt amacı, çocukların mizaç özelliklerinin cinsiyete, devam edilen anaokulu türüne, yaşa, kardeş sayısına, doğum sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemeye yöneliktir. Çocukların *sıcakkanlılık-utangaçlık ve ritmiklik* mizaç özellikleri cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmazken; *sebatkarlık ve tepkisellik* mizaç özellikleri cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre kızların *sebatkarlık* özellikleri, erkeklere göre daha yüksektir. Kızların *tepkisellik* özelliği, erkeklere göre daha düşüktür.

Atayer'in (2020) yaptığı araştırmaya göre, çocuk mizaç özellikleri ile cinsiyet arasında bir ilişki olmadığı saptanmıştır.

Akçay'ın (2019) yapmış olduğu araştırmaya göre, kız çocuklarının mizaç özelliklerinden sebatkarlığın, erkek çocuklarına göre anlamlı düzeyde yüksek çıktığı görülmektedir.

Arabacıoğlu'nun (2019) yapmış olduğu araştırmada, cinsiyet değişkeni ile çocuk mizaç özellikleri arasında ilişki görülmemiştir.

Aksoy'un (2018) araştırmasında, çocuk mizaç özelliklerinin *ritmiklik* alt boyutunda erkek çocukların aleyhine bir durum olduğu saptanmıştır.

Gökşen'in (2019) yaptığı araştırmada, ritmiklik mizaç özelliği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Erkek çocuklarının kız çocuklara göre daha ritmik oldukları görülmektedir.

Rudasil vd.'nin (2016) yapmış oldukları çalışmada, çocuk mizaç özellikleri ve cinsiyet

arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Zembat, Yılmaz ve İlçi Küsmüş'ün (2018) çalışmalarında, okul öncesi çağındaki çocuklarda, mizaç özellikleri ile cinsiyet değişkeni arasında bir korelasyon olmadığına rastlanmıştır.

Akbaş'ın (2016) okul öncesi eğitime devam eden çocuklar üzerinde yapmış olduğu çalışmada ise erkek çocuklarında tepkisellik özelliğinin, kız çocuklarında ise sebatkarlık özelliğinin farklılaştığı görülmüştür.

Aytar, Aksoy ve Kaytez'in (2014) yapmış oldukları araştırmada, kız çocuklarının erkek çocuklara göre *sıcakkanlılık-utangaçlık, ritmiklik ve sebatkarlık* boyutlarında erkek çocuklarına göre daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.

Mathieson'ın (2011) yaptığı araştırma sonucuna göre cinsiyet değişkeninin çocuk mizaç özellikleri üzerinde etkisi olmadığı görülmektedir.

Erdinç'in (2009) yapmış olduğu araştırmada, kız çocuklarının sebatkarlık mizaç özelliğinin erkek çocuklarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Ummanel'in (2007) yapmış olduğu araştırma sonucuna göre, çocuk mizaç alt boyutlarından *sebatkarlık* ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olduğu ifade edilmiştir. Kız çocuklarının *sebatkarlık* özellikleri, erkek çocuklara göre daha yüksektir.

Yoleri ve Tetik'in (2020) yapmış oldukları araştırmaya göre, çocukların mizaç özellikleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir. *Sebatkarlık* mizaç özelliği kız çocuklarında erkeklere göre daha yüksek çıkmıştır.

Literatür incelendiğinde araştırmanın bu sonucuna paralellik gösteren çalışmalar olduğu gibi bu sonucu desteklemeyen çalışmalarda mevcuttur. Çocuklardaki *sebatkarlık* mizaç özelliği, sosyal ilişkilerde daha çabuk farkındalık oluşması ve davranışa dönüşmesini ifade eder. Tepkisellik mizaç özelliği ise sosyal davranışlar arasında olumsuz değerlendirilen bir özelliktir. (Yağmurlu, Sanson ve Köymen, 2005). Toplumun cinsiyetlere yüklediği beklentiler, ailede erken çocukluk döneminde şekillenmeye başlamaktadır. Küçük yaşta çocuklara alınan oyuncaklar bile toplumsal olarak cinsiyetlere yüklenen anlamlara göre belirlenir. Bu dönemden itibaren kız çocuklarından daha uyumlu ve anlayışlı, sosyal ilişkilerde idare edebilen olması beklenmektedir (Yılmaz, 2018). Atayeter (2020), kız çocuklarının erkeklere göre daha

sabırlı ve daha az sıkılgan olduklarını söylemiştir. Buna göre, kültürel olarak cinsiyetlere yüklenen rollerin, kız çocuklarının daha sebatkar ve daha az tepkisel olmasında etkili olduğu söylenebilir. Nitekim Aytar, Aksoy ve Kaytez (2014) yaptıkları araştırmada, ebeveynlerin çocuklarından cinsiyetlerine göre farklı beklentileri olduğunu ve kız çocuklarının buna bağlı olarak daha sebatkar olduklarını ifade etmişlerdir.

Çocukların *sıcakkanlılık-utangaçlık*, *ritmiklik ve tepkisellik* özellikleri devam edilen anaokulu türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmazken; *sebatkârlık* özellikleri devam edilen anaokulu türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre; devlet okullarında eğitim gören çocukların *sebatkarlık* özellikleri, özel anaokullarında eğitim görenlere göre daha düşüktür.

Atayeter'in (2020) yaptığı araştırmada, çocuk mizaç özellikleri ile devam edilen okul türü arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Özel kurumlara devam eden çocukların *sebatkarlık ve sıcakkanlılık-utangaçlık* özellikleri devlet okul öncesi kurumuna devam eden çocuklara göre daha yüksektir.

Arabacıoğlu'nun (2019) yapmış olduğu araştırmada, daha önce farklı bir okula giden veya okula hiç gitmemiş çocuklara göre, aynı okula devam eden çocuklarda çocuk mizacının sebatkarlık boyut puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı okula devam etme veya farklı bir okula gitme durumunda çocukların mizaç özelliklerinden sıcakkanlılık, ritmiklik ve tepkisellik puanları ile arasında ilişki olmadığı görülmüştür.

Araştırmanın devam edilen okul türü değişkeninin sonucu ile paralellik gösteren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmanın bu sonucu şu şekilde yorumlanabilir: Sebatkarlık mizaç özelliğinin, sosyal yaşantıda daha farkında olmak ve farkındalığı davranış ile gösterip, başladığı işi sonuna kadar götürmek şeklinde yorumlandığını göz önüne alınca; devlet okul öncesi eğitim kurumlarında sınıftaki öğrenci sayısının özel okullara göre daha fazla olması, sınıfta bulunan öğretmen sayısının özel okullara göre daha az olması gibi sebeplerle, devlet okul öncesi kurumuna devam eden çocukların daha sebatkar olmasına sebep olmuş olabilir.

Çocukların *sıcakkanlılık-utangaçlık*, *sebatkârlık*, *ritmiklik ve tepkisellik* mizaç özelliklerinin yaş, kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır.

Atayeter'in (2020) yaptığı araştırmada, çocuk mizaç özellikleri ile yaş, kardeş sayısı,

doğum sırası değişkenleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Akçay'ın (2019) yapmış olduğu araştırmaya göre, çocuk mizaç özelliklerinin alt boyut puan ortalaması ile yaş değişkeni arasında bir ilişki olmadığı görülmektedir. Ayrıca çocukların doğum sırası değişkeni ile mizaç özelliklerinden *sıcakkanlılık-utangaçlık*, *sebatkarlık* ve *ritmiklik* özellikleri arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Bu sonuca göre, son çocuk ile ortanca çocuk olma durumu arasında anlamlı bir fark görülmektedir. Ortanca çocuk olanlarda *sıcakkanlılık-utangaçlık*, *sebatkarlık* ve *ritmiklik* özellikleri, son çocuğa göre daha yüksek çıkmıştır. Ortanca çocuk aynı zamanda ilk çocuğa göre daha *sebatkar* mizaç özelliğine sahiptir. Okul öncesi çağındaki çocuklarda mizaç özellikleri ile kaç kardeş oldukları arasında ilişkiye rastlanmamıştır.

Gökşen'in (2019), yaptığı araştırmaya göre, çocuk mizaç özelliklerinden *sıcakkanlılık-utangaçlık*, *tepkisellik*, *sebatkarlık* ve *ritmiklik* ile yaş değişkeni farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Aytar, Aksoy ve Kaytez'in (2014) araştırmalarına göre, çocuk mizaç özelliklerinin doğum sırası değişkenine göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu araştırmanın sonucuna göre ilk çocukların *sıcakkanlılık-utangaçlık* boyutundan, ortanca çocukların *ritmiklik* boyutundan, son çocukların ise *tepkisellik* ve *sebatkarlık* boyutlarından daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.

Literatüre bakıldığında araştırmanın bu sonucu ile paralellik gösteren çalışmalar olduğu gibi, farklı bulgular elde etmiş çalışmalar da mevcuttur. Araştırmanın bu sonucu şu şekilde yorumlanabilir. Mizaç, çocukluktan itibaren gözlemlenebilen davranış kalıplarındır. Bazı değişkenlerin etkisi ile gelişir ve kişiliğin oluşumunu sağlar (Selçuk ve Yılmaz, 2018). Yaş, sahip olunan kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenlerinin kişilik oluşumu ve gelişimi ile ilgisi olabileceği ancak Selçuk ve Yılmaz'ın (2018) "psikolojik DNA" şeklinde ifade ettiği değişmez özellikler olan mizaç ile bir ilişkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Nitekim yaptığı araştırmada Atayeter'in (2020), çocuk mizaç özellikleri ile yaş, kardeş sayısı, doğum sırası gibi değişkenlerin ilişkili olmadığını ancak ebeveynlerin bilişsel esneklik ve mükemmeliyetçilik düzeylerinin ilişkili olduğunu ifade etmiştir.

5.2. Öneriler

Uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik önerilere aşağıda yer verilmiştir.

Uygulayıcılar İçin Öneriler;

- Ebeveynlerin, mizaç ve çocuk mizaç özellikleri hakkında daha ayrıntılı bilgi sahibi olması amacıyla okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim içerikleri oluşturulabilir.
- MEB tarafından toplumda aile yılmazlık düzeyini arttırmak için ebeveynlere yönelik bilgilendirici ve eğitici seminerler düzenlenip, projeler oluşturulabilir.
- Okul öncesi öğretmenlerine, çocukların ihtiyaç ve farklılıklarına cevap verebilmeleri adına çocuk mizaç özellikleri hakkında hizmet içi eğitimler verilebilir.

Araştırmacılar İçin Öneriler

- Aile yılmazlık düzeyi ve çocuk mizaç özelliklerini ele alan bu araştırma daha geniş veya farklı kültürleri ele alacak bir örneklem grubu ile yapılabilir.
- Bu araştırmada ele alınan aile yılmazlık değişkeni yerine bireysel yılmazlık ile çocuk mizaç özelliklerinin ilişkisi başka bir araştırmanın konusu olabilir.
- Çocuk mizaç özelliklerini belirlemek için farklı ölçekler kullanılarak bu araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abdurrahimova, V. (2021). *25-30 Yaş Arası Genç Yetişkinlerde Aile Yılmazlık Düzeyinin Travmayla Başa Çıkma Algısı ve Sosyal-Duygusal Yalnızlıkla İlişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Acarkan, İ. (2018). *Çocuklar Neden Farklı*. İstanbul: Kurtuba Kitap.
- Akbaş, B. (2016). *Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 60 Ay ve Üzeri Çocukların Sosyal Uyum Becerileri ile Mizaç Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Akçay, Ç.E. (2019). *60-72 Aylık Çocukların Mizaç Özelliklerinin Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aksoy, P. (2018). *Okul Öncesi Dönem Çocukların Annelerinin Kişilik Özelliği Ve Çocuk Yetiştirme Tutumu İle Çocuğun Mizaç ve Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arabacıoğlu, B. (2019). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okula Uyum Düzeyleri İle Ebeveyn Tutumları Ve Çocuğun Mizaç Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Arı, M. Yaban, H. (2016). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Davranışları: Mizaç ve Duygu Düzenlemenin Rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1):125-141.
- Arıcı Özcan, N., Kaya, M. (2021). *Travmatik Yas ve Aile Dayanıklılığı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Arslan, H. (2010). *Algılanan Ebeveyn Kabul ve Reddinin Mizaç ve Karakter Özelliklerine Etkisi, İzmir: Ege Üniversitesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Atayeter, B. (2020). *Ebeveynlerin Bilişsel Esneklik Ve Mükemmeliyetçilik Düzeyleri İle Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Mizaç Özellikleri Arasındaki İlişki* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, A. (2018). *5-6 Yaş Okul Öncesi Eğitimi Alan Çocukların Sosyal Duygusal Uyumunu, Anne-Babalarının Evlilik Doyumu ve Aile Yılmazlığı Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Aytemiz, T. (2010). *Ebeveynin kişiliği, çocuğun mizacı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Billman, J., McDevitt, S. C. (1980). Convergence of parent and observer ratings of temperament with observations of peer interaction in nursery school. *Child Development*, 51(2), 395–400.
- Barron, A. P., Earls, F. (1984). The relation of temperament and social factors to behavior problems in three-year-old children. *Child Psychology & Psychiatry & Allied Disciplines*. 25(1): 23–33.
- Baymur, F. (1972). *Genel psikoloji*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Beekman, C., Neiderhiser, J. M., Buss, K. A., Loken, E., Moore, G. A., Ganiban, J. M., Leve, L. D., Shaw, D. S., & Reiss, D. (2015). The Development of Early Profiles of Temperament: Characterization, Continuity, and Etiology. *Child Development*. 86(6), 1794–1811.
- Benard, B. (1991). *Fostering resiliency in kids: Protective factors in the family, school and community*. Portland, Oregon: Western Center for Drug-Free Schools and Communities.
- Bornstein, M. H., Putnick, D. L., Hahn, C. S., Gartstein, M. A., Auestad, N., & O'Connor, D. L. (2015). Infant Temperament: Stability by Age, Gender, Birth Order, Term Status, and Socioeconomic Status. *Child Development*. 86(3), 844–863.

- Buluş, M., Bağcı B., (2016). Evlilik Doyumu: Aile Yılmazlığı ve Etkili İletişim Becerilerinin Rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 40,136-152.
- Bhana, A., Bachoo, S. (2011). The determinants of family resilience among families in low- and middle-income contexts: a systematic literature review. *South African Journal of Psychology*. 41(2), 131-139.
- Cabaj, J., McDonald, S., Tough, S. (2014). Early childhood risk and resilience factors for behavioural and emotional problems in middle childhood. *BioMed Central Pediatrics*. 14(166), 1-11.
- Çalışkan, Ş. (2020). *Evli Bireylerde Manevi İyi Oluş, Ailede Yılmazlık ve Yaşamın Anlamı Arasındaki Yordayıcı İlişkiler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Cindioğlu, M.D. (2015). *3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Depresyonlu ve Depresyonu Olmayan Annelerin Ebeveynlik Öz Yeterliliği, Çocuk Mizaç Algısı ve Duygu Sosyalleştirme Tepkilerinin Karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Clark, L. A., & Watson, D. (1999). Temperament: A New Paradigm For Trait Psychology. In L. A. Pervin & O. P. John (Ed.), *Handbook Of Personality: Theory And Research*, New York, NY: Guilford Press, 99–423.
- Creswell, JW. (2017). *Eğitim Araştırmaları*. İstanbul: Edam Yayıncılık.
- Çetrez İşcan, G. & Malkoç, A. (2017). Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerin Umut Düzeylerinin Başa Çıkma Yeterliği ve Yılmazlık Açısından İncelenmesi . *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 7(1):120-127.
- Demiray, G. (2019). *Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ailelerde Yaşam Kalitesi, Umutsuzluk ve Yılmazlık Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Demirbilek, S. (2007). Cinsiyet Ayrımcılığın Sosyolojik Açından İncelenmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*. 44 (511): 45-49.

- Demiriz, S., Ulutaş, İ. (2016). Çocuklar Ne Kadar Mutlu? Bazı Değişkenlere Göre Çocuklarda Mutluluğun Belirlenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 7(1): 16-24.
- Erdinç, S. (2009). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Fiziksel ve İlişkisel Saldırganlığın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erşahin Şafak, N. (2016). *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Mizaç Özellikleri, Alıcı Dil ve Dikkat Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ewen, R. B. (2014). *An Introduction to Theories of Personality*. NY: Psychology Press.
- Fergus, S., & Zimmerman, M. A. (2005). Adolescent resilience: A framework for understanding healthy development in the face of risk. *Annual Review of Public Health*. 26(1), 399-419.
- Fraser, M.W., Richman J.M., Galinsky, M.J. (1999). Risk protection, and resilience: Toward a conceptual framework for social work practice. *Social Science Module*. 23(3): 131-143.
- Fraser, M. & Jenson, J. M. (2008). A risk and resilience framework for child, youth, and family policy. URL: http://www.sagepub.com/upm-data/5975_Chapter_1_Jenson_Fraser_I_Proof [18 Şubat].
- Gagnon, S., Huelsman, T.J., Reichhard, A.E., Kidder-Ashley, P. (2014). Help Me Play! Parental Behaviors, Child Temperament, And Preschool Peer Play. *Journal of Child and Family Studies*. 23(5): 872-884.
- Garmezy, N. (1991). Resiliency and Vulnerability to adverse developmental outcomes associated with poverty. *American Behavioral Scientist*. 34(4): 416-430.
- Gökşen, E. (2019). *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri İle Mizaç Özellikleri ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.

- Gönen, E. Ve Purutçuoğlu, E. (2009), Kriz ve Stres Koşullarında Aile Direnci: Koruyucu ve İyileştirici Faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*. <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/ailedirenci.pdf> [Şubat 2022].
- Gözün Kahraman, Ö., Gökşen, E. (2021). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri İle Mizaç Özellikleri ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelemesi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*. 2(3): 13-23.
- Güney, E. (2017). *3-6 Yaş Arası Çocuk Annelerinin Algıladıkları Ebeveynlik Biçimi, Çocuk Mizacı ve Sergiledikleri Ebeveyn Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güngör Aytar, A. Aksoy, A.B. Kaytez, N. (2014). Anne Kişiliği ve Çocuğun Mizaç Özelliği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(3): 237-251.
- Gürkan, U. (2006). *Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeylerine etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Greff, A.P., ve Berg, E.V. (2013). Resilience In Families In Which a Child Is Bullied. *British Journal of Guidance & Counselling*. 41(5): 504-5147.
- Greeff, A. P., & Van Der Walt, K. J. (2010). Resilience in Families with an Autistic Child. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*. 45(3): 347–355.
- Greeff, A. P., Vansteenwegen, A., Ide, M. (2006). Resiliency in families with a member with a psychological disorder. *The American Journal of Family Therapy*. 34(4): 285-300.
- Grotberg, E. H. (1995). The International Resilience Project: Research And Application. <http://resilnet.uiuc.edu/library/grotb98a.html> [Ocak, 2022].
- Horton, T. V., Wallander, J. L. (2001). Hope And Social Support Factors Against Psychological Distress Of Mothers Who Care For Children With Chronic Physical Conditions. *Rehabilitation Psychology*. 46(4): 399-482.

- Hubert, N. C., Wachs, T., Peters-Martin, P., Gandour, M. J. (1982). The Study Of Early Temperament: Measurement And Conceptual Issues. *Child Development*. 53(3): 571–600.
- Işıkoğlu Erdoğan, N., Yoleri, S., Tetik, G. (2017). Ebeveyn Tutumlarının Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Mizaç Özellikleri ile İlişkisinin İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. (42):226-239.
- İldeniz, B.S. (2021). *Koronavirüs Pandemisinde Annelerin Ebeveynlik Stresleri, Aile Dayanıklılıkları ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkiler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Kadı, S. (2016). *Çoklu Yetersizliğe Sahip Çocuğu Olan Ebeveynlerin Yılmazlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Kandır, A. Alpan, Y. (2008). Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişime Anne-Baba Davranışlarının Etkisi. *Aile Ve Toplum Eğitim Araştırma ve Kültür Dergisi*. 4(14): 33-38.
- Kaner, S. (2010). Examining Teachers' Self-Efficacy Beliefs of Students With and Without Special Needs . *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*. 43 (1): 193-218.
- Kaner, S., Bayraklı, H. (2010). Aile Yılmazlığı Ölçeği: Geliştirilmesi, Geçerliliği ve Güvenirliği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 11(2): 47-62.
- Kaner, S., Bayraklı, H., Güzeller, C. O. (2011). Anne-Babaların Yılmazlık Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Özel Eğitim Dergisi*, 12(2): 63-78.
- Kapp, L. ve Brown, O. (2011). Resilience In Families Adapting To Autism Spectrum Disorder. *Journal of Psychology in Africa*. 21(3): 459-463.
- Kara, Ö., Uzun, M.E. (2020). Tip 1 Diyabetli Çocukların Kaygı ve Depresyon Düzeyleri ile Ebeveynlerinin Yılmazlık ve Başa Çıkma Tutumları Arasındaki İlişki. *Ankara Medical Journal*. 20(4): 814-824.

- Kararırmak, Ö. (2006). Psikolojik Sağlamlık, Risk Faktörleri Ve Foruyucu Faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 26(3): 129-142.
- Karaoğlu, H., Ünüvar, P (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özellikleri ve Sosyal Beceri Düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. (43): 231-254.
- Karaş, Z. (2021). *Okul Öncesi Çocuklarının Duygu Düzenleme Becerilerinin Mizaçları, Ebeveynlerin Duygusal Zekaları ve Psikolojik İyi Oluşlarıyla İlişkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Kaya, Ö.S., Akgün, E. (2016). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Okula Uyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Elementary Education Online*. 15(4): 1311-1324.
- Kaytez, N., Durualp, E. (2016). Annelerin Kabul-Red Düzeylerinin Çocuğun Mizacı ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*. (58): 418-431.
- Kılıç, K.M., Güngör Aytar, F.A. (2017). Erken Çocuklukta Sosyal Becerilere, Sosyal Beceri Eğitiminin Etkisi, Sosyal Becerilerle Mizaç Arasındaki İlişki. *Eğitim ve Bilim*. 42(191): 185-204.
- Kochanska, G. (1995). Children's Temperament, Mother's Discipline, And Security Of Attachment: Multiple Pathways To Emerging Internalization. *Child Development*, 66(3): 597-615.
- Kohen, E. (1989). *Anaokulu Çocuklarının Mizaç Özelliklerinin Anne ve Babaları Tarafından Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Köknel, Ö. (1997). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi
- Kumbasar, A. (2016). *İşitme Engelli ve Engelli Olmayan Çocuklara Sahip Ailelerde Sosyal Destek Algısı, Yılmazlık ve Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Lee, I., Lee, E-O., Kim, H. S., Park, Y. S., Song, M. & Park H. Y. (2004). Concept Development Of Family Resilience: A Study Of Korean Families With A

Chronically Ill Child. *Journal of Clinical Nursin.* 13, 636-645.

Luthar, S. S., Cicchetti, D., & Becker, B. (2000). The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. *Child Development.* 71(3): 543–562

Masten A.S., Faden V.B., Zucker R.A, & Spear LP. (2009). A Developmental Perspective On Underage Alcohol Use. *Alcohol Res Health.* 32(1): 3-15.

Masten, A. S., & Powell, J. L. (2003). A Resilience Framework For Research, Policy, And Practice. In S. S. Luthar (Ed.), *Resilience And Vulnerability: Adaptation In The Context Of Childhood Adversities*, New York, NY: Cambridge University Press, 1-25.

Mathieson, K. (2011). *Early Peer Play: The Rules Of Temperament And Socio-Emotional Understanding In Young Children's Social Competence* (Philosophy PhD Thesis). Sussex, United Kingdom

Mehmed, Ş. (2020). *Anne-Babalık Amaçları İle Çocuğun Mizacı, Psikososyal Davranışları, Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Merdan, E.D. (2019). *The Predictors of Parental Stress And Family Resilience In Mothers Of Children With Autism Spectrum Disorder* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul.

McCubbin, H. I., McCubbin, M. A., Thompson, A. I., & Thompson, E. A. (1998). Resiliency In Ethnic Families: A Conceptual Model For Predicting Family Adjustment And Adaptation. In H. I. McCubbin, E. A. Thompson, A. I. Thompson, & J. E. Fromer (Eds.), *Resiliency in Native American and Immigrant Families* California, NY: Sage Publications, 3-48.

Norman, E. (2000). The Strengths Perspective And Resiliency Enhancement – A Natural Partnership. E. Norman (Eds.), *Resiliency Enhancement: Putting the Strengths Perspective Into Social Work Practice.* New York: Columbia University Press. 1-19.

- Oktan, V. (2012). Hope As A Moderator In The Development Of Psychological Resilience. *International Journal of Human Sciences*. 9(2): 1691-1701.
- Öğülmüş, S. (2001). Bir kişilik özelliği olarak yılmazlık. *I. Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu: Nedenler ve Önleme Çalışmaları*, 29-30.
- Önder, A., Balaban Dağal, A., Bayındır, D. (2018). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Mizaç Özellikleri ve Annelerinin Ebeveynlik Stilllerinin Çocukların Ego Sağlamlık Düzeyleri Üzerindeki Yordayıcı Etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. (43)193: 79-90.
- Önem, B. (2020). *Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Tanılı Çocuğu Olan Anne-Babalar ile Normal Gelişim Gösteren Çocuğu Olan Anne-Babaların Aile Yılmazlığı ve Evlilik Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Öz, F. Ve Bahadır Yılmaz, E. (2009). Ruh Sağlığının Korunmasında Önemli Bir Kavram: Psikolojik Sağlamlık. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 16(3): 82-89.
- Özaslan, H., Demir, Y. & Kumcağız, H. (2021). Anne-Babaların Ebevenliğe Yönelik Tutumları İle Çocuklarının Mizaç Özelliklerini Değerlendirmeleri Arasındaki İlişki. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. (57): 219-237 .
- Özdemir, A., Budak, K.S. (2019). Mizaç ve Öz-Düzenlemenin Çocukların Oyun Davranışını Yordamadaki Yolu. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. (45): 75-98.
- Pekşen, S. (2020). *Kültürlerarası Evliliklerde Evlilik Doyumu ve Aile Yılmazlığının İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Pak Güre, M.D. (2021). *Nadir Hastalığı Olan Çocukların Ailelerinde Yılmazlık ile İlişkili Etkenlerin İncelenmesi: Bir Model Önerisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Palancı, M. (2018). Engelli Çocuğa Sahip Anne Babaların Aile Yılmazlığı, Öznel İyi Oluşu ve Evlilik Uyumlarının Psiko-Sosyal Yeterlilikleri ile Yordanması. *Türk Eğitim Dergisi*. 43(193): 217-236.
- Patterson, J. M. (2002). Understanding Family Resilience. *Journal of Clinical Psychology*. 58(3): 233-246.
- Prior, M., Sanson, A. & Oberklaid, F. (1989). The Australian Temperament Project. G. A. Kohnstamm, J. E. Bates & M. K. Rothbart (Eds.), *Temperament In Childhood*. New York: Wiley. 537-556.
- Prior, M., Sanson, A., Smart, D., & Oberklaid, F. (2000). *Pathways from infancy to adolescence. Australian temperament project 1983–2000*. Melbourne: Australian Institute of Family Studies.
- Ramos, M. C., Guerin, D. W., Gottfried, A. W., Bathurst, K., & Oliver, P. H. (2005). Family Conflict And Children's Behavior Problems: The Moderating Role Of Child Temperament. *Structural Equation Modeling*. 12(2): 278-298.
- Ren, L., Li, X., Yin, J., Cheah, C.SL., (2022). Chinese Preschoolers' Extracurricular Activity Involvement: Child Temperament And School Readiness As Predictors. *Journal of Applied Developmental Psychology*. (79): 1-13.
- Rothbart, M. K., Ahadi, S. A., & Evans, D. E. (2000). Temperament And Personality: Origins And Outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(1): 122–135.
- Rothbart, M. K., Ahadi, S. A., ve Hershey, K. L. (1994). Temperament And Social Behavior In Childhood. *Merrill-Palmer Quarterly*: 40(1): 21-39.
- Rudasill, K. M., Hawley, L., Molfese, V. J., Tu, X., Prokasky, A. & Sirota, K. (2016). Temperament and Teacher–Child Conflict In Reschool: The Moderating Roles of Classroom Instructional and Emotional Support. *Early Education and Development*. 27(7): 859–874.
- Rutter M. (2006). Implications of resilience concepts for scientific understanding. *Annals of the New York Academy of Sciences*. 1094, 1–12.
- Santrock, J.W. (2017). *Ergenlik* (D.M. Siyez, Çev.). Ankara: Nobel.
- Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5–14.

- Sevi, E. S. (2009). *Psikobiyolojik Kişilik Modeli ve Beş Faktör Kişilik Kuramı: Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE) ile Beş Faktör Kişilik Envanterinin (5FKE) Karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Sezgin, F. (2012). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 20(2), 489-502.
- Simon, J.B., Murphy, J.J.,and Smith, S.M. (2005), 'Understanding and Fostering Family Resilience'. *The Family Journal: Counselling and Theraphy For Couples And Families*, 13(4); 427-436.
- Snyder, C. R. ve Lopez, S.J. (Ed.). (2002). *Pozitif psikolojinin el kitabı*. Oxford Üniversitesi Yayınları.
- Stimpson, D.L. (2001). Child Temperament, Social Play, and Early Academic Achievement in the Kindergarten Classroom (Master of Arts). Carleton University, Canada.
- Şahan Aktan, B. Önder, A. (2018). Okul Öncesi Dönemde Psikolojik Dayanıklılık. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*. 4(2), 20-30.
- Şahin, B. (2021). *Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ebeveynlerde Suçluluk-Utanç Düzeyi, Yılmazlık ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Şentürk, Ü. (2008). Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 4(14), 7-31.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların Ölçülmesi ve Spss İle Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite Öğrencilerinde Kendini Toparlama Gücünün İçsel Koruyucu Faktörlerle İlişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 297-306.
- Turan, N. (2017). Otistik Çocuğa Sahip Ailelerin Yılmazlık Düzeylerinin İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

- Uçar, E. (2017). *Okul Öncesi Dönem (48-72 Ay) Çocuklarında İlişkisel ve Fiziksel Saldırganlığın Mizaç ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ummanel, A. (2007). *Okul öncesi çocuklarda akran kabulünün çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Van Riper, M., Ryff, C. ve Pridham, K. (1992). Parental And Family Well-Being In Families Of Children With Down Syndrome: A Comparative Study. *Research In Nursing & Health*. 15(3), 227-235.
- Yağmurlu, B., Sanson A, Köymen S. B. (2005). Ebeveynlerin ve Çocuk Mizacının Olumlu Sosyal Davranış Gelişimine Etkileri: Zihin Kuramının Belirleyici Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(55), 1 - 20.
- Yağmurlu, B., Sanson, A. (2009). Acculturation and Parenting Among Turkish Mothers in Australia. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 40(3): 361-380.
- Yağmurlu, B., ve Altan, O. (2010). Maternal socialization and child temperament as predictors of emotion regulation in Turkish preschoolers. *Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice*, 19(3), 275-296.
- Yaşar M. (2014). Mizaç ve Bireysel Farklılıklar, (Ed.Turan, F. Yükselen, A.F.) *Her Yönüyle Okul Çncesi Eğitim 1: Çocuk Gelişimi 2 Okul Öncesi Döneminde Gelişim* (ss. 282-284), Ankara: Hedef CS Basın Yayın.
- Yavuzer, H. (1984). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2006). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yazgan İnanç, B., Bilgin M., Kılıç Atıcı, M. (2017). *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yazıcı, E. (2019). *Aile Değerleri ile Aile Yılmazlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, H. Adagideli F.H. (2020). Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Sosyal Koşullar.

- Önder, A. Ogelman H. G. (Der.), *Çocuk ve Psikolojik Dayanıklılık*. Ankara: Nobel, 51-77.
- Yılmaz, S. (2018). Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Günlük Hayattaki Yansımaları: Çorum/Alaca Örneği. *İmgelem*, 2(2): 59-79.
- Yılmaz, E.D. Selçuk, Z. (2018). *Ebeveyn Benim: Dokuz Tip Mizaç Modeline göre Ebeveyn Çocuk İlişkileri* (7. Baskı). Ankara: Mizmer Yayınları.
- Yoleri, S., Küçükyeşil, G. (2014), Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Mizaç Özellikleri ve Dil Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 16(1): 20-38.
- Yoleri, S. Tetik, G. (2020). Okul Öncesi Dönemde Mizaç Ve Oyun Davranışları Arasındaki İlişkinin Ve Oyun Davranışını Etkileyen Bazı Faktörlerin İncelenmesi. *International Anatolia Academic Online Journal Social Sciences Journal*. 6 (2), 66-79.
- Yoleri, S. (2014). Çocuklar İçin Mizaç Değerlendirmesi Gözden Geçirilmiş Eğitim Formu'nun Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *İnsan Bilimleri Dergisi*. 11(2): 221-237.
- Yörükoğlu, A. (2007). *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zembat, R. , Koçyiğit, S. , Akşin Yavuz, E. & Tunçeli, H. İ. (2018). Çocukların Benlik Algısı, Mizaç Ve Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkiler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*. 7(1): 548-567.
- Zembat, R., Yılmaz, H., İlçi Küsmüş, G. (2018, Nisan). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Mizaç Özellikleri ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. 27. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi. Antalya*.
- Walker, S. P., Wachs, T. D., Grantham-McGregor, S., Black, M. M., Nelson, C. A., Huffman, S. L., Baker-Henningham, H., Chang, S. M., Hamadani, J. D., Lozoff, B., Gardner, J. M., Powell, C. A., Rahman, A., & Richter, L. (2011). Inequality In Early Childhood: Risk and Protective Factors For Early Child Development. *Lancet (London, England)*, 378(9799): 1325-338.
- Walsh, F. (2002). A Family Resilience Framework: Innovative Practice Applications. *Family Relations*. 51(2), 130-137.

----- (2004). Family Resilience: A Framework for Clinical Practice. *Family Process*, 42(1), 1-18.

----- (2016), *Strengthening Family Resilience*. New York: The Guildford Press.

----- (2017). *Normal Aile Süreçleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Webster-Stratton, C. & Eyberg S.M. (1982). Child Temperament: Relationship With Child Behavior Problems And Parent-Child Interactions. *Journal of Clinical Child Psychology*. 11(2):123-129

Werner, E. E. (1993). Risk, Resilience and Recovery: Perspectives from Kauai Longitudinal Study. *Development and Psychopathology*, 5, 503-515.

Windle, M. (1999). Critical conceptual and measurement issues in the study of resilience. In M. D. Glantz, J. L. Johnson (Ed.). *Resilience And Development: Positive Life Adaptations* (pp. 161-176). New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.

EKLER

EK 1: BİLGİ FORMU

Değerli Ebeveyn,

Yüksek lisans tez çalışmam kapsamında bu bilgi formu ile beraber sizin yılmazlık düzeyiniz ve çocuğunuzun mizaç özelliklerini belirlemek adına aşağıda yer alan bilgi formu ve arka sayfadaki HİÇBİR SORUYU ATLAMADAN yanıtlamanız, araştırmanın bilimsel güvenilirlik ve geçerliği için önem taşımaktadır.

Zaman ayırdığınız için ve katkılarınız için teşekkür ederim.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Rehberlik Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Öğrencisi
Ayşenur GÖNÜLTAŞ

1. Anaokuluna devam eden çocuğunuzun cinsiyeti: () Kız () Erkek
2. Anaokuluna devam eden çocuğunuzun yaşı: () 4 yaş () 5 yaş () 6 yaş
3. Çocuğunuzun devam ettiği okul türü: () Devlet () Özel
4. Çocuğunuz kaç yıldır anaokuluna devam ediyor? () 1 yıl () 2 yıl () 3 yıl
5. Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek
6. Yaşınız: () 20-25 () 26-30 () 31-35 () 36-40 () 41-45 () 46-50 () 51 ve üstü
7. Çalışma durumunuz: () Çalışıyorum () Çalışmıyorum
8. Gelir düzeyiniz: () Düşük () Orta () Yüksek
9. Birliktelik durumunuz: () Evli () Boşanmış () Eşlerden biri vefat etti
10. Sahip olduğunuz çocuk sayınız: () 1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6
11. Anaokuluna devam eden çocuğunuz kaçınıcı çocuk:
() 1. Çocuk () 2. Çocuk () 3. Çocuk () 4. Çocuk () 5. Çocuk
12. Eğitim durumunuz: () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisansüstü
13. Sizin anne babanızın sizi yetiştirirken gösterdikleri ebeveynlik tutumu nasıldı?
() Demokratik () Otoriter () Baskıcı () Aşırı koruyucu () Aşırı İlgisiz
14. Evlenirken kaç yaşındaydınız? (Lütfen belirtiniz):
15. Sizin, eşinizin ya da çocuklarınızın herhangi bir kronik hastalığı var mı?
() hayır, yok.
() benim var (lütfen hastalığınızın adını belirtiniz)
() eşimin var (lütfen hastalığınızın adını belirtiniz)
() çocuğumun var (lütfen hastalığınızın adını belirtiniz)

16. İçinde yetiştiğiniz coğrafi bölge:

- Marmara Bölgesi Karadeniz Bölgesi Ege Bölgesi Akdeniz Bölgesi
 İç Anadolu Bölgesi Doğu Anadolu Bölgesi Güneydoğu Anadolu Bölgesi
 Yurt dışı

17. Eşinizin içinde yetiştiği coğrafi bölge:

- Marmara Bölgesi Karadeniz Bölgesi Ege Bölgesi Akdeniz Bölgesi
 İç Anadolu Bölgesi Doğu Anadolu Bölgesi Güneydoğu Anadolu Bölgesi
 Yurt dışı

EK 2: AİLE YILMAZLIK ÖLÇEĞİ KULLANIM İZİNİ MAİL YAZIŞMALARI

Gönderen: Sema Kaner

Gönderildi: 26 Mart 2019 Salı 09.50

Kime: Ayşenur Gönültaş

Konu: Re: Aile Yılmazlık Ölçeği İzin Başvurusu

Günaydın Ayşenur,

İlgili materyal ektedir. Ölçeğimi kullanmanın koşulu; Tezin bitince tezinin bir örneğini, tez çalışman makaleye/bildiriye/postere dönüşürse de onun bir örneğini bana yollaman.

İyi çalışmalar.

Ayşenur Gönültaş < >, 25 Mar 2019 Pzt, 20:53 tarihinde şunu yazdı:

Değerli hocam merhabalar,

Ben Ayşenur GÖNÜLTAŞ. Okul öncesi öğretmenliği alanında lisans eğitimimi tamamladım. Şu anda İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rehberlik Psikolojik Danışmanlık bölümünde yüksek lisans yapmaktayım.

Dr. Öğretim Üyesi Fatma YAŞAR EKİCİ'nin danışmanlığında "Ailelerin yılmazlık düzeyleri ve çocukların mizaç özellikleri arasındaki ilişki" başlıklı tez çalışmam için sizin geliştirmiş, geçerlik güvenilirlik çalışmalarını yapmış olduğunuz "Aile Yılmazlık Ölçeği" ni atıf yapmak koşuluyla izniniz olursa kullanmak isterim. Araştırma grubumu 4-6 yaş grubu okul öncesi eğitimi görmekte olan çocuklar ve ebeveynleri oluşturacak.

İlgi ve desteğiniz için şimdiden çok teşekkür ederim.

Saygılarımla...

EK 3: ÇOCUKLAR İÇİN KISA MIZAÇ ÖLÇEĞİ KULLANIM İZİNİ MAİL YAZIŞMALARI

Gönderen:

Gönderildi: 24 Mart 2019 Pazar 16.03

Kime: Ayşenur Gönültaş

Konu: Re: Kısa Mizaç Ölçeği İzin Başvurusu

Tabii emaille yollayalım Ayşenur.

Basarılar diliyorum.

Bilge

Ayşenur Gönültaş < >, 23 Mar 2019 Cts, 13.59 tarihinde şunu yazdı:

Değerli Hocam merhabalar,

Ben Ayşenur GÖNÜLTAŞ. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rehberlik Psikolojik Danışmanlık bölümünde yüksek lisans yapmaktayım.

Tez çalışmam için sizin geliştirmiş/Türkçeye uyarlama, geçerlik güvenilirlik çalışmalarını yapmış olduğunuz “Kısa Mizaç Ölçeği” ni izniniz olursa kullanmak isterim.

Konu ile ilgili geri dönüş yaparsanız sevinirim.

İlgi ve desteğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla.

ÖZGEÇMİŞ

Ayşenur Gönültaş

A. EĞİTİM

- **Lise:** Özel Başarılı Akşam Lisesi
- **Lisans:** İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı, 2017, İstanbul
- **Matepp-** MACTE (Montessori Accreditation Council for Teacher Education) Uluslararası Montessori Rehberi Eğitimi, 2021, İstanbul.

B. YAYINLAR

- Yaşar Ekici, F., Dulkadir (Gönültaş), A., Deniz, B., Şahin, E. (2017). Çocuk Kütüphanelerinde Yer alan Okul Öncesi Döneme Yönelik Yayınlanmış Hikaye Kitaplarının Özbakım Becerileri Açısından İncelenmesi. *1.Çocuk Gelişimi ve Nörolojisi Sempozyumu*, 194-220. (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum).